

KATEDRA

UNIVERZA V MARIBORU
FILIZOFIJSKA
FAKULTETA
MASSOVOR
KUPNO KNJIŽNICA

Cena 2 EUR

Številka 10 • Letnik 3 • Oktober 2008

9 770022 929009

www.izem.si

Medijski sponzor KATEDRA

SoDeLuJeJo

mag. Franci Pivec (IZUM), dr. Marjan Šimec (FF Ljubljana), dr. Boris Vezjak (FF Maribor), dr. Danilo Šuster (FF Maribor), Andrej Adam (Zofijini ljubimci), Luka Lubi (Inštitut za etiko), dr. Rudi Kotnik (FF Maribor), dr. Janez Justin (PI), Gregor Kosi (Pekarna), Borut Osonkar (NVO), Josip Rotar (Infoshok), Karolina Babič (Inštitut za etiko), idr.

ŠoLa PoLiTičNe pismEnosTi

www.pekarna.org

V Pekarni (dvORaNa GustaF) oB SReDaH
med 15. 10. 2008 in 4. 2. 2009

www.radiomars.si

KJE

PrijAve in DodaTnE in-
FoRmaCijE na:

zofijini@yahoo.com,
zofijini@gmail.com ali na
telefon 051 353 281
urnik in ostale informacije najdete na:

www.zofijini.net

DELATI IZ MUHE SLONA.

✧ Tudi sloni letijo. Vse je le stvar percepcije. ✧

POLITIKA

9

Najbolj fundamentalni desničarji ne bodo nikoli priznali, da so bili domobranci, četudi morda nenamerno, na napačni strani. Za njih je še vedno zgolj relevantno stanje pred drugo svetovno vojno, ko je Cerkev predstavljala osrednjo vlogo na Slovenskem.

IZ DOMAČEGA GNEZDA

12

Folklorno anomalno-permanenten očitek je, da imajo učitelji dva meseca počitnic, pa še vse druge praznike in pouka proste dneve. Po Evropi in po svetu so učitelji spoštovani tudi zato, ker v času prostih dni vzamejo v roke knjigo ali so videni na kulturnih prireditvah.

ZAPISI IZ MRTVEGA DOMA

16

Če je v korupcijsko afero vpletena profesorica, ki je obenem tudi predsednica saborskega Poverjenišstva za odločanje o spopadu interesov, potem to preneha biti nezakonito bogatenje, profano kupovanje izpitnih ocen, in zares postane sindrom.

ALEGORIJA

18

Družbo prihodnosti sestavljajo neoljudje. To so genetsko izboljšana vrsta človeka, ki se razmnožuje s kloniranjem in se prehranjuje s fotosintezo ter minerali v obliki tablet. Vsak posameznik živi svoje življenje v preučevanju življenjepisov svojih predhodnikov in čaka na prihod Prihodnjih.

MED SVETOV

24

Slovenija se je odločila za spremembe. Amerika se bo odločala 4. novembra 2008. Vprašanje ostaja samo, ali so Američani že dovolj zreli za spremembe ali bomo na njih morali počakati še nekaj časa. Vsekakor pa je Obama tisto majhno upanje, da se uresniči sen Martina Luthra Kinga in sen, da se vzhod in zahod ponovno nekoliko zblížata.

PODTALNO

27

V grobem obstajata dva razloga, ki volivca zapeljeta v odločitev, da določene proizvode ne bo več uporabljal. Prvi je v nezadovoljstvu, ki ga lahko povzročijo napake v produktu, promocijske laži in višja cena. Drugi možen razlog pa je v novem produktu, ki volivca prepriča z novimi prednostmi in seveda nižjo ceno.

ZAPOSILITEV

32

V Sloveniji so študijski programi še zmeraj pretežno teoretični, premalo pa je prakse, ki si ji želijo več tako delodajalci kot akademska mladina pri iskanju prve zaposlitve. Bolonjski sistem sicer predvideva večji obseg strokovne prakse ob študiju, vendar imajo mladi predvsem iz družboslovnih smeri težave pri zagotavljanju le-te.

ŠPORT

34

Tuji strokovnjaki se čudijo, kako je možno, da ima tako majhna dežela toliko dobrih košarkarjev, reprezentanca pa ne more doseči odmevnejšega rezultata. Eden izmed problemov tiči v restriktivni politiki zveze, ki ni pripravljena odšteti veliko denarja za selektorja. Po nekaterih podatkih največ 50.000 evrov na leto.

AKTUALNO

6

Vlada se je letos že zelo zgodaj odločila, da bo predvolilna kampanja tokrat zelo umazana. Za pridobitev simpatizerjev je pripravljena storiti marsikaj. Pojavili so se brezplačni mediji, izvršile so se aretacije, predsednik vlade pa je čez noč postal velik občudovalec pokojnega Janeza Drnovška.

FINANCE

24

Trg derivativov kar sedemkratno presega celotni letni svetovni bruto domači proizvod (približno 65 trilijonov \$ v letu 2007). A to je še vedno samo del nepreglednega in neobvladljivega »močvirja«
sodobnih financ. Zlom borz in celotnega finančnega sistema se zato zdi bolj kot ne neizbežen.

Naslovnica: Jernej Žumer

kolofon

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA**Založnik in izdajatelj**

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor

Zakoniti zastopnikPeter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net**Uredništvo**T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net**Odgovorni urednik**Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net**Glavni urednik**Aleš Kustec
ales.kustec@katedra-on.net**Izvršna urednica**Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net**Fotografije**

Nika Klampfer in Bisera Zahovič

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vezjak, Andrej Adam, Dr. Samir Osmančević, Dario Svetej, Matjaž Turinek, Gregor Lohar, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Mateja Ratej, Samo Bohak, Boris Strmšek, Robert Mlakar, Kristjan Ječič, Aljaž Selinšek, Lučka Zorko, Edwin Munoz, Igor Videčnik, Monika Horvat, Simon Rajbar, Matjaž Germ, Rok Plavčak, Timotej Milanov in Dražen Cmočmat.

Karikature in strip

Jernej Žumer, Urška Babuder

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

MarketingBojan Horvat
GSM: 041 980 903
E-mail: katedra.info@gmail.com**Naklada: 8.000 izvodov**

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva. Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027. Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za Kulturo RS

In vendarle sloni letijo

Izjava zdaj že praktično bivšega premierja Janeza Janše o letelih slonih v predvolilnem intervjuju za Dnevnikov Objektiv bo šla v anale. V omenjenem intervjuju je Janša dobesedno (verbalno) obračunal z novinarjema: Milharčičem in Rogličem. Janševa predpostavka je jasna. Vso dnevno časopisje, ki ga po njegovem navajanju obvladujeta dva (levičarska) oligarha, pri tem pa nenehno pozablja na brezplačnik Žurnal24, ki ima avstrijske lastnike, je vsa štiri leta nenehno kritiziralo njegovo vlado, njegovo stranko in njega samega. Ker so vsi novinarji pri omenjenih časopisih pod vplivom levičarske ideologije in kapitala, za Janšo to niso več novinarji, temveč politični nasprotniki. Dnevnikova novinarja sta v omejenem intervjuju bila obravnavana točno tako, kot politična nasprotnika. Vendar pa je težko verjeti, da noben novinar v časopisnih dnevnikih ne bi zmoget lastnega kritičnega mišljenja ter da slednji zgolj izpolnjujejo ukaze svojih »tajkunskih« lastnikov. Tudi zaradi takšnega odnosa do medijev je Janševa SDS izgubila volitve. Zmagovalka volitev pa je postala Pahorjeva SD. Da so se ljudje resnično naveličali avtoritativnega Janševega vo-

denja, pričajo tudi drugačne karakterne lastnosti Boruta Pahorja. Slednji je bolj kot vodja človek dialoga in kompromisa. V primerjavi z Janšo ne deluje tako samozavestno, saj s svojimi nenehnimi dvomi in razmišljanji velikokrat deluje sicer bolj preudarno, a hkrati neodločno. Medtem ko je Janša rad všečen predvsem samemu sebi, je Pahor rajši všečen drugim. Tudi zato je pred volitvami bilo v javnosti moč čutiti nekaj skepse o Pahorju kot mandatarju. Takšne pomisleke je imel tudi Erjavec, ki pa si sedaj prizadeva za vstop svoje stranke v vlado, ki jo bo vodil prav Borut Pahor. A ljudstvo se je na volitvah odločilo. Bolj zaupa človeku, ki dvomi, da ve, kot človeku, ki misli, da ve. In tudi Sokrat je dejal, da ve, da nič ne ve. Pahor, ki je bolj nagnjen tudi k samokritiki, obljublja, da se ne bo izjasnjeval in vtikal v delo medijev. Tega se mediji veselimo, saj je kritiziranje delovanja oblasti tudi del našega poslanstva. Kot smo kritizirali Janševu vlado bomo kritizirali tudi delovanje Pahorjeve vlade. Tega ne bomo počeli zato, ker nam omenjena gospoda nista pri srcu, temveč zato, ker nam je pri srcu Slovenija in nam ni vseeno, kaj se z njo dogaja in kam gre.

Aleš Kustec

NAROČILNICA

*Ime: _____
 *Priimek: _____
 *Naslov: _____
 E-pošta: _____
 Telefon: _____

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja vsak drugi ponedeljek v mesecu. Naročnina se plača na transakcijski račun 90672-0000339949 (šklc 00 1122008), odprt pri PBS. Izpolnjeno naročnico pošljite v kuverti na naslov založnika: Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Razvajeni?

Naročite se.

Naročam se na mesečni časopis Katedra;

☐ 5 števil (cena 9 EUR)☐ 10 števil (cena 17 EUR)☐ 20 števil (cena 32 EUR)

Poština in DDV sta vključena v ceno.

Katedra, moč besed

Najboljši smo v bistvu, ker

V grobem obstajata dva razloga, ki potrošnika zapeljeta v odločitev, da določenega produkta ne bo več uporabljal. Prvi je v nezadovoljstvu ali nezaupanju, ki ga lahko povzročijo napake v produktu, promocijske laži in višja cena. Drugi razlog pa je v novem produktu, ki konzumente prepriča z novimi lastnostmi, novimi prednostmi, novim načinom komunikacije in seveda nižjo ceno.

MATJAŽ GERM

Operacija 9/21

Politični marketing ima veliko pristranskih posebnosti in se od drugih oblik marketinga loči tudi po tem, da je zelo oseben, monumentalen in terja visoko stopnjo pozornosti že za relativen uspeh. Ljudje so produkt in potrošnik. Politične opcije skušajo svoji politični identiteti dodati dodano vrednost in jo materializirati v zaupanje čim širšega kroga volivk in volivcev. V naslednjih vrsticah bom skušal izraziti pogled na del politično marketinškega spleta, ki ne predstavlja celote političnega komuniciranja, zato se njegovo vrednotenje ne ujema vedno z volilnimi rezultati. V letošnji kampanji marsikaj razjasni že analiza dodatnih vrednosti posameznih strank. SDS, ki je izpostavila svoje uspehe pri vodenju države in pravo pot, na kateri je po njihovem Slovenija, je zanemarila eno glavnih sestavin dobre komunikacije z volivci, »samozavestno skromnost«. V SD so komunikacijo usmerili v zelo tvegano strategijo »težkih časov«, s katero so želeli prikazati, da se Sloveniji obeta nejasna prihodnost, ko bo potrebno izpeljati tudi nekatere nepopularne ukrepe, a v njej vendarle želijo in so pripravljeni prevzeti odgovornost. Misterioznost in moč zgodbe, ki jo je v volilno telo projicirala SD, je znatno presegla neatraktivnost zgodb, ki so temeljile na klišejih, kot so nova politika, čas za ljudi ali prava pot. Pomemben dejavnik zmage SD gre iskati tudi v mobilizaciji dveh oblik volivcev v zadnjem tednu kampanje, levo usmerjenega in urbane prebivalstva. Zanimivo pa je, da eden od vzrokov mobilizacije izvira kar iz propagandnih prijemov SDS – Ekspres, tiskan medij politične propagande, ki je naslavljal urbane predele Sloveni-

je. Po začetnem uspehu Slovenskega tednika, prvega političnega tabloida, ki je v ruralnih predelih države s pol novičarsko pol politično agendo dosegel visoko stopnjo branosti in zaupanja, je le dva meseca pred volitvami Ekspres nastal kot projekt za urbano prebivalstvo. Toda proti projektu se je obrnilo več dejavnikov, med njimi tudi dejstvo, da je slovenska javnost (predvsem v mestih) vajena bolj »levosredinskega« novinarskega diskurza in so pretirani odkloni preveč »opazni«. Ekspres je doživel klasičen bumerang efekt.

Ime mi je Karl

DeSUS je v očeh številnih analitikov eden zmagovalcev volitev, najbolj zgovoren razlog za to je volilni rezultat in vsaj navidezna pozicija moči, ki jo ima stranka pri sestavljanju koalicije. Komunikacijski strokovnjaki kot ključen element uspeha stranke izpostavljajo afero Patria, ki je Karla Erjavca prikovala na televizijske ekrane. Erjavec je iz afeze izlekel etiketo »šaljivega Karlija« med drugim tudi zaradi »srečnega naključja«, da se je negativna pozornost zaradi suma prejemanja podkupnine usmerila na premierja Janšo. V DeSUS-u so v svoj predvolilni nastop umestili tudi enega bolj inventivnih elementov kampanje, ki je sicer naletel na medijski linč. Gre za obliko direktnega telefonskega marketinga, ki se je v ušesih nekaterih izbrancev udejanjila v zelo zanimivi reakciji na dvig telefona po klicu iz neznane številke. Zaslišali so namreč nič drugega kot: »Dober dan, Karl Erjavec pri telefonu.« Marketinški prijem, ki pri nas praktično še ni bil uporabljen, a vsekakor domislica, ki bo dobila svojo publiko.

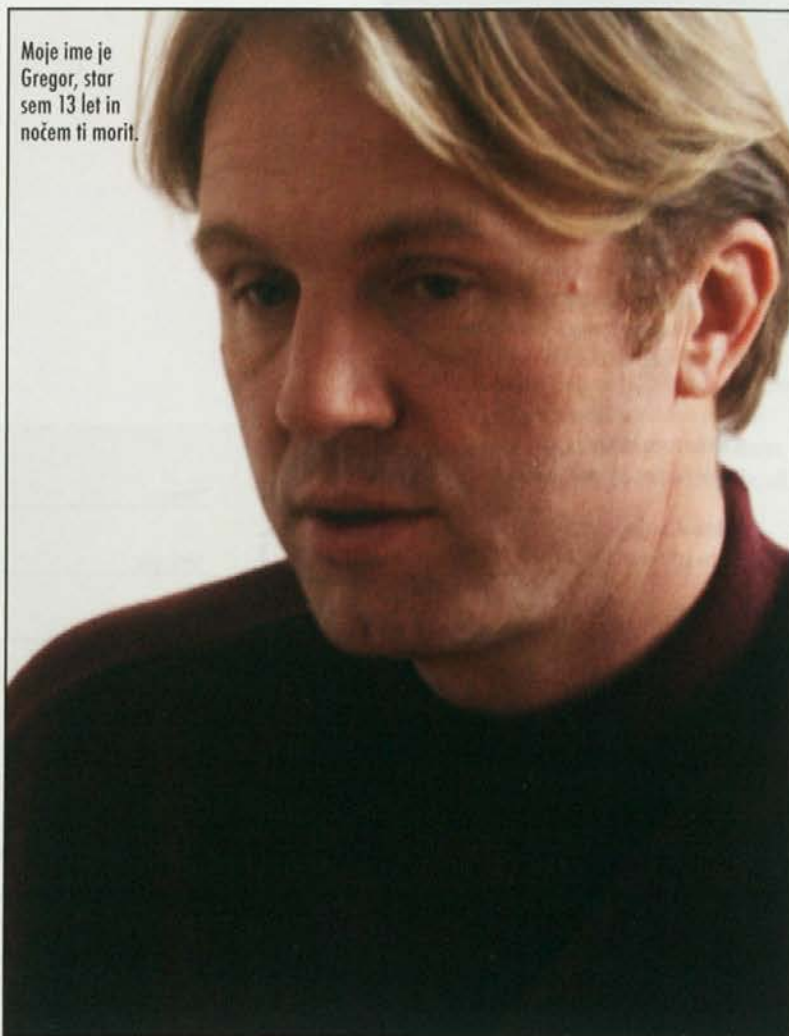
Sem Bojan Šrot ...

Od telefonskih odzivnikov k videu. Splošno spoznanje, da je kla-

sični TV-spot, predvajan na televizijskih postajah, v tej kampanji izgubil zaupanje strategov kampanj, je skupno celotni strokovni javnosti. Razloge za to gre iskati v vsaj dveh pojavih, prvi je selitev kampanje na splet, ki se je v veliki meri materializirala prav v video komunikaciji, v glavnem z uporabo aplikacije youtube. V iskanju vzrokov za selitev na splet je potrebno izpostaviti znižanje stroškov, ki jo takšna selitev prinese. Cena oglaševanja na televiziji je precej višja, že sam zakup medijskega prostora seže čez 1000 EUR na objavo. Uporaba drugih video kanalov je tako več kot smiselna, saj stroškov zakupa praktično ni, zaradi narave medija pa se da precej prihraniti tudi pri stro-

ških produkcije. Problem komunikacije z video vsebinami preko spleta pa je predvsem v nenaslovljenosti sporočila in dosegu. Tudi v primeru zakupa spletnega prostora spletno sporočilo zahteva višjo stopnjo aktivnosti naslovnika, medtem ko klasična televizija še vedno velja za medij neposrednega serviranja sporočil. Preprosta »youtube kampanja«, ki so jo uporabile nekatere stranke, torej povsem bazira na virusnem marketingu za uspešnost, katerega pa klasično politično sporočilo ne zadovoljuje osnovnega pogoja zanimivosti. Pri tem je potrebno izpostaviti tudi (načrtovano in nenačrtovano) vzporedno spletno kampanjo, ki je prav tako dosegla eksponentno rast uporabe glede na

Moje ime je Gregor, star sem 13 let in nočem ti morit.

smo v bistvu najboljši

pretekle volilne akcije in je predvsem prevzemala obliko negativne kampanje in precej razočarala v kreativnem smislu. Slabi do neokusni poskusi diskreditacije političnih akterjev z minimalnim produkcijskim vložkom pa imajo vseeno precej boljše marketinško virozne predispozicije od klasičnega političnega sporočila in se da z njimi doseči relativno velik učinek.

Hrček mi je »arknu«, grem na volitve

Splet je končno dobil pozornost, ki si jo zasluži. Postal je ne samo predmet uporabe, ampak tudi predmet analize. Zelo kakovosten spletni nastop je bilo opaziti predvsem pri strankah Zares in SD. Stranka Zares je visok standard svoje spletne komunikacije postavila že s portalom, v katerega je integriranih kar nekaj temeljev strankarske komunikacije, in tako postala verjetno prva stranka s signifikantno

spletno skupnostjo. SD je, v koraku z ambicijami stranke, pripravila zelo monumentalen spletni nastop, ki se je izrazil predvsem s skoraj militantno bazno spletno skupnostjo Redbook. Pri uporabi spleta seveda ne moremo mimo Facebooka, svetovne gazele socialnih mrež, ki že skoraj nevarno posega v vse pore našega življenja in ga spretno, prirejeno virtualizira z uporabo vsem znane funkcije copy paste. Facebook je bil v letošnji kampanji zelo neizkoriščen, čeprav so ga vsi uporabljali. Na žalost je večina »facebook kampanj« temeljila na ustvarjanju profila določene politične figure in skoraj otroški skrbi zanjo ter pri tem zanemarila zelo široko paleto uporabnih marketinških priložnosti, ki jih Facebook ponuja. Multiplicirati število prijateljev na Facebooku enostavno ni dovolj dobra strategija.

Prihodnost je ženskega spola

Galerija političnih sloganov in

splošne besedne komunikacije je bila v pretekli kampanji zelo slikovita. Od relativno slabo komuniciranih in neaplikativnih tekstovnih vmesnikov do nekaj bolj komunikacijsko odmevnih in zapletenih sestavkov, ki jih je uporabljala predvsem stranka Zares, ki pa je imela pri tem izrazito prednost v svojem imenu, na katerem je mogoče zlahka zgraditi velik del kreativne kampanje. Med boljše izražene kreativne rabami tekstovnih apelov stranke Zares gre izpostaviti uporabo elementov na spletni strani in v predvolilnih soočanjih z vrhuncem v Golobičevem pozivu volivcem »Zares volite«. Dodano reinterpretacijo, ki izvira iz strukture osnovne pojavnosti stranke (v tem primeru imena), je bilo opaziti tudi pri LDS s preimenovanjem kratice imena stranke v Ljudje Delamo Slovenijo. Oster in na trenutke pri uporabi izrazito aroganten slogan SD (Odgovornost za spremembe) prav gotovo ni bil ključni element zmage stranke na volitvah, v trenutku, ko je postal tarča interpretacije političnih nasprotnikov, je postal celo moteč. V teoriji je slogan sicer zadovoljeval smiselnost v navezanosti na konkurenčno prednost stranke, strategijo »težkih časov«. »Napaka« je vidna tudi v dopolnitvi slogana SDS (Nadaljujemo skupaj), ki v svojem pomenu namesto volivcev (Nadaljujmo skupaj) mobilizira ekipo ministrskih kandidatov, ki se je bohotila na plakatih. Osnovni slogan SDS (Slovenija na pravi poti) pa je zelo spretno nadaljevanje slogana iz pred štirih let (Slovenija na novi poti) in bi zelo dobro nosil komunikacijo stranke s predstavljanjem uspehov Slovenije, ki pa je bila v veliki meri onemogočena z enotno diskreditacijo opozicije in preveliko izraznostjo neuspehov vlade. Za konec pa seveda ne moremo mimo slogana Jelinčičeve SNS (V bistvu smo najboljši), ki se je, karikirano, znašel tudi v naslovu tega sestavka. Prednost in vrednost slogana je predvsem v tem, da gre za največji kreativni presežek v generiranju volil-

nih sloganov te kampanje, če se usmerimo samo na tekstovni sistem. Dvojnost v pomenu, ki jo opazimo šele na drugi stopnji zaznavanja, je impresivna tudi zaradi tega, ker v sistemu dveh izjav v misli primarno sili precej »jebivetrsko« in arogantno sporočilo (V bistvu smo najboljši), ki pravzaprav ne daje možnosti za negacijo in deluje na principu vsem dobro znanega otroškega »kick outa« »To sem jaz, kaj si pa ti«, ki nasprotniku prepere možnost preseganja debate. Problem te izjave je pravzaprav v tem, da zaključuje tudi komunikacijo sporočevalca. Sekundarno se v tok zavesti bralca prikrade tudi »boljše« in bolj vsebinsko sporočilo slogana v izjavi najboljši smo v bistvu, ki prvo izjavo mehča in ji daje celo novo vrednost. Hja. Gorje državi, v kateri so največji kreativci skrajni konzervativci.

Moje ime je Gregor

V pretekli kampanji smo bili priča tudi reinterpretaciji klasičnih medijev s prvim političnim tabloidom, novimi tiskanimi mediji s politično agendo in tudi z nenavadnim televizijskim spotom, ki si ga je privoščila stranka Zares. Njihov promocijski spot je pravzaprav video spot reperja Darka Nikolovskega, opremljen z grafično signifikacijo stranke Zares. Nikolovski je bil tudi kandidat stranke Zares, v svojem spotu pa izpostavlja zgodbo mladega dečka z roba družbe, ki ga spodbuja, da možnost glasu, ki mu jo daje glasba (politika), izkoristi za pisanje zgodb, ki jih piše življenje. Skrajno nenavaden je bil tudi medijski zakup, saj se je spot na televizijskih ekranih pojavil samo enkrat v »prime time« oddaji As ti tud' not padu. Zanimivo zgodbo pa lahko z malo domišljije najdemo tudi v samem besedilu spota: »Moje ime je Gregor, star sem 13 let in nočem ti morit, če ni ta prav trenutek, sam povej, ker ti nočem težiti.« Nenazadnje se tudi trajanje kariere Gregorja Golobiča v slovenski politiki ustavi v neposredni bližini številke 13.

Sem Bojan Šrot,
predsednik slovenske
ljudske stranke

Dvom v demokracijo

Demokracijo lahko razumemo kot neke vrste posvetno religijo, ki temelji na verovanju, da ima volilno telo, oz. ljudstvo, vedno prav. Volilni rezultat je tako nezmotljiv skupek demokratične volje ljudstva. Vsak, ki se peča s politiko, mora to dogmo brezpogojno sprejeti.

MARKO KRULC

Rezultati letošnjih parlamentarnih volitev, bolje rečeno volje ljudstva, so znani. Pahorjeva SD je sprejela titulo relativne zmagovalke. Medtem ko je Pahor vse do uradnih rezultatov skrival veselje na obrazu, je Janša v svoji tradicionalni opravi dvomil v volilni rezultat in napovedal ponovno štetje glasovnic. Četudi je bil rezultat vzporednih volitev za štiri odstotne točke višji v konkurenčni SD.

Janša je v vlogi agnostika demokracije nastopil že drugič. Spomnimo se prejšnjih volitev, kjer je titulo relativne zmagovalke prevzel predsednik SDS. Janez Janša je takrat dvomil v volilni izid stranke upokojencev – Desusa.

Skrajno neprimerno je javno izražati dvom v voljo ljudstva. Še posebej, če je glavni skeptik pravzaprav politik, ki dvomi v brezpogojno dogmo rezultata demokracije. Če smo iskreni, smo si ob Janševem dvomu v demokratičen rezultat (takrat in danes) pravzaprav oddahnili. Volk namreč menja dlako, nravi ne. Janša je še vedno izrazit skeptik, kot ga poznamo iz vrst opozicije. S tem, ko je Janša podvomil v korektno odločitev ljudstva, je odvrnil masko sprenevedanja, ki si jo je nadel pred volitvami. Saj veste, Janša je »najbolj umazano volilno kampanjo« - afero Patria pretopil v sočno laž finskih novinarjev in slovenske opozicije. Pri tem je bil tako uspešen, da je stranki SDS dvignil kazalce merilcev javnega mnenja in se povzpел pred Pahorjevo SD. Janezu Janši je z igranjem žrtve predvolilne kampanje uspelo kontroveržno afero Patria preleviti v pravljico, ki sodi v koš med vse tiste »pravljice« opozicije o prodaji Mercatorja, oblikovanju tajkunov in vladni koordi-

naciji medijev. Priznati moramo – JJ je mojster izrednih razmer.

Že maja letos objavljena raziskava v Financah glede primerjave ugleda Janeza Janše in Boruta Pahorja je prikazala unikaten fenomen slovenske politike. Spomnimo, anketarji so naključne respondente povpraševali, katere lastnosti so bliže obema politikoma. Rezultat raziskave je prikazal, da je Borut Pahor v vseh pogledih bolj simpatičen, bolj karizmatičen, bolj pošten, bolj koristen, bolj demokratičen ipd. od Janeza Janše. Zalomilo se je le pri

odločnosti in učinkovitosti.

Janez Janša je bil v vlogi žrtve tako odločen, da je prepričal tudi neprepričljive volivce. V vseh predvolilnih soočenjih je mirno prebavil napade opozicije in jih z magično odločnostjo spremenil v pravljico, ki je uspavala nasprotnike. Janša je bil celo tako odločen v svojo zmago, da je napovedal zmago SDS z veliko razliko. Torej, takšno zmago parlamentarnih volitev, kjer bi vladno koalicijo sestavil samo z (sedaj izbrisan) Novo Slovenijo. Še več, Janša bi bil z rezultatom demokracije pravzaprav zadovoljen šele takrat, ko bi vsi volivci absolutno volili le stranko SDS. Takrat, ko mu vladne koalicije sploh ne bi bilo potrebno sestavljati. Takrat, ko bi v opoziciji in koaliciji sedeli le strankarski kolegi SDS. Šele takrat JJ ne bi dvomil v volilni rezultat in demokracijo.

Upoštevajoč zgoraj navedeno

dogmo demokracije, moramo priznati, da je moralni poraženec letošnjih volitev stranka SDS. Dosedanji predsednik vlade je še toliko večji poraženec, ker je izgubil pravico do vladanja že po prvem mandatu, ko naveličanost volilnega telesa s politiko vladajoče koalicije še ne preseže okvirjev nesprejemljivega. Janša je moralni poraženec tudi zato, ker je vseskozi uničeval koalicijske partnerice in preko medijske hipnoze posesal glasove, namenjene desnici. Ob dnevu demokracije je bil tako prepričljiv, da je pri ljudstvu izbral 28 poslanskih mest, medtem ko jih je njegov konkurent 29. Ostale politične stranke so ostale na obrobju (ali celo izven) politične periferije.

Se nam v prihodnosti obeta dvostrankarski sistem, kot ga poznamo v Združenih državah Amerike? Na slovenski desnici je Janša dobesedno izbrisal del koalicije Slovenije (SDS + NSi + SLS), ki je dobila mandat (+ Desus) leta 2004. Takrat je Janša uničil tudi dolgo vladajočo Liberalno demokracijo. Po izjemno dolgi konsolidaciji leve, je le-ta napovedala »levi trojček« (SD + LDS + Zares) in za las premagala odločnega Janšo. Kljub visokemu deležu zgolj dveh političnih strank (demokratov in republikancev) dvostrankarskega sistema v Sloveniji ne bomo videli. Dokaz za to je stranka Zares, ki je v dobrem letu politične participacije postala tretja najbolj priljubljena stranka.

Še nekaj besed o relativnem zmagovalcu letošnjih volitev in prvaku SD. Borut Pahor, ki mu naključni respondenti pripisujejo simpatičnost, karizmatičnost, demokratičnost in poštenost, v predvolilnih soočenjih ni pustil vtisa voditeljske odločnosti, ki bi mu pomagala pri reševanju perečih problemov prihajajočega mandata. Oblikovanje »levega trojčka« mu je sicer prineslo zavidljivo število političnih točk, toda večino glasov mu je doprineslo osrednje vprašanje letošnjih volitev: Si Janez Janša zasluži dodatni mandatni bonus? ■

Janez Janša je bil v vlogi žrtve tako odločen, da je prepričal tudi neprepričljive volivce. V vseh predvolilnih soočenjih je mirno prebavil napade opozicije in jih z magično odločnostjo spremenil v pravljico, ki je uspavala nasprotnike.

Ujeti v matrici

Glede na to, kolikokrat se desni razumniki in politiki v razpravah zatekajo v konstrukcije raznih teorij zarot, za katerimi stoji tako imenovani levičarski kapital, ki po njihovem mnenju obvladuje večino medijev v Sloveniji, se zdi, kot da ne bi živeli v realnosti, temveč v matrici.

ALEŠ KUSTEC

Problem slovenske desnice je, da še vedno živi v preteklosti. Ker nikakor ne more preboleti preteklosti, ostaja trdno zasedrana v njej. Desnica ima dve veliki rani iz preteklosti. Prva je konec druge svetovne vojne in prevlada rdeče ideologije na Slovenskem za nadaljnjih 45 let. Najbolj fundamentalni desničarji ne bodo nikoli priznali, da so bili domobranci, četudi morada nenamerno, na napačni strani. Za njih je še vedno zgolj relevantno stanje pred drugo svetovno vojno, ko je Cerkev predstavljala osrednjo vlogo na Slovenskem. Zato je njihova osnovna naloga vrniti Slovenijo v tisto brezmadežno krščansko stanje. Čeprav se marsikomu zdijo izja-

mentarnih volitvah leta 1992 desnica (DEMOS) izgubila oblast. Sledilo je vnovično, tokrat 12-letno vladanje (LDS) levice. Desnica je bila besna. »Nismo osamosvojili oziroma osvobodili Slovenije izpod komunistične oblasti, da nam bo zdaj slednja spet vladala. Kako je mogoče, da jim je ljudstvo ponovno podelilo oblast?« Ker niso mogli sprejeti realnosti, so se zatekli v fikcijo in začeli verjeti, da Sloveniji skrivoma vlada levičarski (kučanovski) lobi, ki obvladuje kapital, medije, skratka vso Slovenijo.

Od tega spoznanja dalje je logika desnice sledeča. Slovenija ne živi v realnosti. Realnost se je končala s zmago komunizma po drugi

jo kulturno vrniti pred drugo svetovno vojno in jo očistiti vsega komunizma. Časa so imeli malo, le pol leta, zato so skušali zamenjati čim več ljudi in Slovenijo zavrteti čim bolj v desno oziroma v preteklost. Vendar pa je desničarska doza bila premočna in spet so izgubili oblast. Bajuk ni bil On. A slednji, obsijan s soncem, se je že kazal na političnem obzorju. Resnični in edini Osvoboditelj, Janez Janša. Ker je bil On, je bil moder in je vedel, da če želi zmagati v volilnem boju, ki se dogaja v levičarski matrici, se mora navidezno od-

jev. Zato je sledil prevzem RTV, obvladovanje Dela, discipliniranje in deljenje novinarjev na naše in vaše ... Matrica je pokazala svojo moč in njeni varuhi, tajkuni, so si večino medijev pridobili nazaj. Desnici ni preostalo drugega, kot da se zateče k izredno dragim, a visoko nakladnim brezplačnikom, katerih namen je, da očrtno levo in tako ljudem končno odprejo oči. Ali si je Borut Pahor v resnici kupil novega BMW X6, ni pomembno. Pomembno je, da ljudje to mislijo, saj bodo tako lahko spregledali, da je Pahor zgolj del matrice in kot tak fiktiven in idealiziran.

Ker desnica Slovenijo zaznava kot matrico, v kateri levičarski mediji obvladujejo ljudi, slednjim sporoča, da so vodljivi in nesposobni kritičnega razmišljanja. Nasprotno

Prizor iz filma *Matrica Revolucija*.

Slovenija živi v levičarski matrici, ki jo obvladuje levičarski kapital. Človek, ki je ustvaril matrico, je Kučan. Varuhi matrice so tajkuni, ki s kapitalom in mediji obvladujejo slovensko družbo.

ve »vladali ste dvajset let plus petinštirideset let« sprevržene in skregane z resničnostjo, so za omenjene može še kako resnične. Po njihovem gledanju je namreč vsak, ki ne odobrava domobranstva in priznava narodnoosvobodilni boj, komunist, pa čeprav je slednji izdihnil že pred sedemnajstimi leti. Tako je tudi slovenska levica še vedno komunistična. Druga rak rana desnice je osamosvojitve Slovenije. Njihov aksiom je »slovenska pomlad (desnica) je osamosvojila Slovenijo, medtem ko so se rdeči (levica) temu upirali«. In čeprav je desnica uspela osamosvojiti Slovenijo, je dobila novo rano, saj jim ljudje tega ekskluzivno ne pripisujejo oziroma jim niso hvaležni do te mere, da bi jim bili večno vdani. Tako je že na drugih parla-

svetovni vojni. Slovenija je zaslepljena. Zaslepljena, ker ne prepozna in slavi svojih osvoboditeljev. Slovenija živi v levičarski matrici, ki jo obvladuje levičarski kapital. Človek, ki je ustvaril matrico, je Kučan. Varuhi matrice so tajkuni, ki s kapitalom in mediji obvladujejo slovensko družbo. Slovenci, ujetniki levičarske matrice, živijo v iluziji. Slovenski volivci so zato nedolžni, saj so tudi sami žrtve levičarske zarote. Zato je edini pravi cilj desnice uničenje matrice, njenega ustanovitelja in varuhov ter s tem doseči dokončno osvoboditev Slovenije. To lahko stori le On. Poklicani. Prišel je od daleč iz Argentine in prevzel vodenje Slovenije. Ker je imel Bajuk globoko rano še iz povojnega obdobja, je želel Sloveni-

povedati resničnim desničarskim namenom. In res, Janša je deloval kot preudaren in zmeren politik, ki je bolj kot v preteklost zagledan v prihodnost Slovenije. Posvetil se je reformam. Vendar pa njegova modrost ni trajala dolgo. Ob kritikah na račun reform se je zbudil njegov ego iz preteklosti. »Zakaj me narod kritizira in ne slavi, če sem ga pa Jaz osvobodil?« In spet se je odvrtela že znana mantra. »Kriv je levičarski lobi. Kriva je matrica.« Zato desnici ne preostane ničesar drugega, kot da skuša razbiti matrico in osvoboditi ter sprostiti Slovenijo. Levičarske matrice pa se ne da drugače razbiti kot z desničarsko resnico. Ljudem je potrebno povedati resnico. Resnico pa lahko poveš samo preko medi-

pa se imamo ljudje za razumna bitja, ki si z lastno kritično presojo ustvarjamo svoje mnenje ne glede na družbeni okvir oziroma matrico, v kateri živimo. Ker slovensko volilno telo nima rado, če ga kdo obravnava kot nerazumnega, je kljub gospodarskim uspehom z izjemo inflacije ponovno zavrnilo desno opcijo. Tudi to, da obstaja levičarska teorija zarote, matrica, ljudje niso pripravljeni kupovati v nedogled. In če je desnica v vojni z levičarsko matrico, ki za (večino) ljudi ne obstaja, potem je v tem primeru desnica v vojni sama s sabo, saj je bila omenjena matrica zgolj njen mentalni konstrukt. Kaj je torej storiti desnici? Znebiti se mora lastne ujetosti v matrico preteklosti in sprejeti realnost. ■

Šola in nova oblast

Razumnost in kritično mišljenje v sodobnih liberalnih demokracijah predstavljata vrednoto. Oboje štejemo med najpomembnejše vrednote, in ko ta pojma prestavimo v šolo, postaneta ideala – učiteljeva zaveza, da bo poskušal izobraziti kritično misleče (razumne) posameznike. To je pomembno tako samo po sebi kot zaradi številnih koristnih posledic.

ANDREJ ADAM

Ko rečemo, da je kritično mišljenje treba razvijati samo po sebi, mislimo, da si ljudje to zaslužijo, da imajo do tega pravico in da so – če tega niso deležni – oškodovani za nekaj temeljnega, za nekaj, kar jih dela za ljudi. Kot je dejal Aristotel – ni dovolj, da smo živeči ljudje, tudi živeti moramo kot ljudje. In ko trdimo, da je razvijanje kritičnega mišljenja kot vrednote oziroma ideala koristno, mislimo, da bodo ljudje, ki živijo v skupnosti, kjer posamezniki samostojno in tehno preudarjajo o posameznih vprašanjih ter se odločajo na osnovi tega preudarka, srečnejši kot ljudje, ki živijo v skupnostih, kjer se posamezniki odločajo kakor ovce v čredi, na podlagi videza, trenutne priljubljenosti ipd. S tega vidika predstavlja razvijanje zmožnosti (vrline) za razumnost in kritičnost pogoj delovanja demokracije. Demokracija je nemogoča brez ljudi, ki so dejansko kritični. Danes, ko se celo strankarski veljaki pritožujejo nad dejstvom, da ljudje ne berejo njihovih programov in se na volitvah odločajo na podlagi nebitvenega, bi pričakovali, da se bodo – če ne oni, pa vsaj šolski strokovnjaki – zavzeli za kakovostno šolo; šolo, ki kritičnega mišljenja ne bo imela le med programskimi alinejami, temveč ga bo tudi dejansko razvijala. Toda oziroma se po idejah nekaterih šolskih strokovnjakov. Metka Zevnik iz Centra RS za poklicno izobraževanje piše (Šolski razgledi; 20. 9. 2008), da potrebujemo obsežno kurikularno prenovu poklicnega strokovnega izobraževanja z modularno grajenimi in kompetenčno usmerjenimi izobraževalnimi programi, ki so pripravljeni na podlagi izraženih potreb gospodarstva in imajo tudi dvajset odstotkov odprtega kurikuluma. Hkrati pravi, da nove zakonodajne rešitve gredo v to smer. Tukaj sem že pisal, da rešitve dejansko gredo v to smer. Oporozil sem na bistveno zmanjšanje ur

splošno-izobraževalnim predmetom (sociologije, psihologije). Rešitev je namreč ta, da si na veliki večini poklicnih šol dijaki (60 % vse populacije v Sloveniji) po novem lahko izberejo enega izmed omenjenih predmetov. Sam si to rešitev (rešitev pred pametjo?) razlagam – v skladu z zgoraj rečenim – kot kršitev človekovih pravic in kot nevarnost za demokracijo. O kršitvi človekovih pravic govorim, ker je 60 % populacije prikrajšane za pomemben korpus znanja, ki sodi v dediščino človeštva, ker zato nemara ne bodo nikoli

zvedeli, čemu vse bi lahko posvetili življenje, ker bodo poslej nekoliko bolj živeči ljudje, manj pa bodo živeči kot ljudje itd. Zakaj si to razlagam kot nevarnost za demokracijo, sem tudi že povedal: demokracija je mogoča le z razgledanimi in kulturnimi volivci, k čemur družboslovni in humanistični že po definiciji prispevajo. Seveda, Metka Zevnik vztraja pri svojem. Takole pravi: »Ustvariti razmere in spodbuditi vsakega posameznika, da čim bolj razvije svoje znanje in zmožnosti ter kompetentnost, je ključna naloga države in

delodajalcev.« Nenavadno je že to, da postavi državo in delodajalce v isto množico. Ne vem, ali imajo delodajalci kakšno nalogo na tem področju, toda država jo vsekakor ima. Izenačevanje države in delodajalcev po moje razkriva logiko, ki človeka vidi le še kot proizvajalca, prodajalca znanja in uslug itd. Toda ta logika se že takoj znajde v morju težav. Na primer, povsem nepomembno postane vprašanje, katero empirično psihološko stanje ustreza razumnosti in kritičnosti. Recimo, da je to izkustvo zadržanja prenaplajene sodbe, ali izkustvo spremembe mišljenja na podlagi boljših razlogov, ali preprosto upoštevanje razumne razprave. Kaj nam v omenjeni ekonomsko posredovani logiki zagotavlja, da je pomembno tudi razvijanje teh drž duha (kar v šoli dosegamo zlasti pri filozofiji in družboslovnih predmetih)? Še več, kaj nam v tej ekonomsko posredovani logiki zagotavlja, da bomo znali ločiti, kdaj kakšen učenec samo na videz spremeni stališče in samo na videz spoštuje razumno razpravo. Ko torej Zevnikova govori o višji kakovosti pouka, vpeljevanju

Izenačevanje države in delodajalcev po moje razkriva logiko, ki človeka vidi le še kot proizvajalca, prodajalca znanja in uslug itd. Toda ta logika se že takoj znajde v morju težav.

novih prijemov, timske sodelovanju učiteljev, odpiranju šole v okolje in sodelovanju šole z gospodarstvom, hkrati pa vse to podreja ekonomskim pravilom, se le težko znebimo vtisa, da zanjo razvijanje drž (vrlin) v resnici ni pomembno, dovolj je le videz vrlin (ali kompetence, kot jih razume ta logika). Kaj bi lahko na tej podlagi odgovorili nezadovoljnemu politiku, ker več nihče ne bere njegovih programov? Nič, še slabše bo. Še en njen navedek: »Morda je tudi v Sloveniji prišel čas, ko bo treba doseči strateški dogovor med šolstvom in gospodarstvom o potrebah in vzajemnih, tudi finančnih odgovornostih pri razvoju potrebnih kadrov za konkurenčno gospodarstvo ...«

Komentar in napoved: morda je ta čas res pred vrati. Imamo pač novo vlado. Stari (na srečo) ni uspelo iti tako daleč v ponižanju človeškega bitja v proizvajalca – so jo prehiteli volitve. Toda, ali lahko zaupamo novi in njenim strokovnjakom? V Evropi so prav novi laburisti šolo podredili ekonomiji (in to veliko bolj, kot si je upala sanjati Thatcherjeva). Upam, da so se naši kaj naučili iz tega fiaska. Vsekakor napovedujem, da bom njihovim korakom natančno sledil in vas o tem obveščal.

DR. BORIS VEZJAK

Je gospod Janša kalimero, ki po volitvah na noben način ne prizna poraza? Pravi danes, ko to pišem, sem prebral tole: v SDS bodo zahtevali ponovno štetje. To dejstvo me je spomnilo na odnos g. Janše do filozofov. Zadnje volitve sem, tako kot mnogi, spremljal relativno pozorno. Neka malenkost, ki zadeva moj poklicni stan, mi ob tem ni ušla, a nikjer nisem zasledil, da bi jo zaznali tudi drugi.

Premier in filozofi

Da je niso novinarji in komentatorji, po svoje še razumem. Najbolj mizerno se mi zdi, da je, vsaj javno, niso niti filozofi. Recimo poklicni – pri tem so filozofski nosilci projekta sproščenosti izvzeti. O čem govorim? O nečem tako banalno neposrednem – g. Janša je znova diskreditiral filozofe. Filozofi so za, zdaj verjetno že bivšega premierja znova ne bodigatreba. En ništrc. Na izredni seji državnega zbora, sklicani za torek, 9. septembra 2008, so se v SDS kakopak trudili izničiti učinke razkritja v finskem dokumentarcu o podkupovalni aferi Patria. In ko je v zboru nastopil premier, se je dotaknil podpisane pogodbe in rekel tole: »Ko je bila ta oddaja predvajana, je slovenska opozicija zahtevala prekinitev pogodbe s Patrijo,« je dejal in dodal, da upa, da so jo presojali pravniki in ne filozofi.

Če ste filozof, se vam običajno ne ljubi odgovarjati na očitke o tem, da ste to, kar ste. To počnejo, delijo očitke namreč, branjeveke na tržnici, ki vam prodajajo jajca (ja, še vedno so iste, kot tiste v Heglovem spisu Kdo misli abstraktno?). Ali inkasanti, prodajalke čevljev, davčni inšpektorji, hotelski kuharji in vaš bratranec iz Haloz. Ti običajno (poudarek na tej besedi, da ne bomo ponižujoče posploševali) niti najmanj ne vedo, kaj je filozofija, vedo pa, da je vredna njihovega in vašega gnusa. Za-

radi prezira kajpak filozofi radi zardevajo, ko jih kdo vpraša, kaj počnejo v življenju, začnejo živčno stopicati levo in desno, večkrat celo po cankarjansko zatajijo svojo mater Zofijo. No, seveda razumemo g. Janšo, če vztraja, da v prvi vrsti pogodbe interpretirajo pravniki. A gesta izključitve vseh drugih iz občestva interpretov je jasna. Bolje rečeno: jasno je naveden »razred« ljudi, ki tega ne sme početi – to so filozofi. Ne avtomehaniki ali makroekonomisti. Od tu naprej je težko zanikati, da ima izjava do filozofskega poklica in dejavnosti ponižujoč odnos. Če to reče premier in če to reče minister za visoko šolstvo, se vam kaj drugega, kot profesorju ali študentu, pod antifilozofsko nastrojeno oblastjo ne more obetati. Da bi stvar bila še hujša, si je Janša v nekaj drugih soočenjih privoščil isto diskreditacijo in običajno je letela na Gregorja Golobiča; še enega, ki ima pač izbrano nebodijetreba-diplomo iz filozofije.

Ne ljubi se mi brskati po raznih arhivih, ampak žaljivo izključitev filozofov sem v tej kampanji naštel štirikrat. Trikrat iz ust Janše, enkrat iz ust nekoga iz njegovega tabora. Očitek je bil vedno zožen na polarizacijo »vedni strokovnjaki – nevedni zofofili«. Stvar bi verjetno celo pozabil, če me ne bi spomnila na prejšnjo volilno kampanjo natanko štiri leta nazaj, na čas

ultimativnega sproščanja predvolilnega diskurza. Zgodba je bila ista, a takrat sem reagiral javno in se zapletel v razpravo z glavno piarovko v SDS v časopisu Večer. Ta je namreč zanimala moj očitek, da je Janša v Mariboru v izjavi Zbora za republiko diskreditiral filozofe, ko je pokazal na svoj program in dodal, da bo odločilen on in ne kakšni »frustrirani filozofi«. V mislih je imel kajpak Slavoj Žižka, ki ga je kot nesojenega ideologa LDS v letu 2004 venomer vlačil po zobeh. Sicer je res, da takrat nisem imel časa in prostora omeniti motivacije, ki je takrat Janšo skoraj dnevno naganjala, da je Žižku očital preferenco tistih treh minut dobrega filma pred usodo Slovenije, ki jo je, ironično, letos pred volitvami zaključil s filmskim citatom Woodyja Allena o seksu med »tranzicijskim trojčkom«, ki ne pozna vprašanj, pozna pa seksi odgovor. Kar je njegov greh.

Ta vlada, to je očitno, ni bila preveč naklonjena filozofskemu stanu. Žal se filozofska celovska združenja niso zgani-la. Po svoje razumljivo, ker so posamezniki v njih sodelovali pri vzpostavljanju ideološkega projekta »sproščene Slovenije«. In sproščenost, ki so jo podtaknili Janši, je pač heideggerjanski prevod za nemški Gelassenheit. Paradoksalno je torej vladavina tistega, ki prezira filozofe, minila v znamenju filozofema. Sproščenosti.

Javni uslužbenec je tudi učitelj

Pisatelj John Fowles je zapisal: »Poznamo tri vrste inteligentnih oseb: prva je tako inteligentna, da zanjo pravijo, da je zelo inteligentna, kar se zdi naravno in očitno. Druga je dovolj inteligentna in vidi, da se ji prilizujejo, je pa ne opisujejo kot inteligentno. Tretja pa je tako malo inteligentna, da bo verjela karkoli.«

JANUŠ RASIEWICZ

Velik in pomemben del javnih uslužbencev so zaposleni v vzgoji in izobraževanju. Nov plačni sistem, ki je že dvignil nekaj prahu (in zanesljivo ga bo dvigal še v prihodnji vladi), je močno prizadel večino učiteljev, predvsem tistih z visoko izobrazbo in, kar je še posebno pomembno, učiteljev z daljšim delovnim stažem. Pri tem ne smemo zanemariti, da učitelj, ki ima petnajst, dvajset in več let delovne dobe, premore ogromno izkušenj, ki jih preprosto ni moč primerjati z učiteljem začetnikom. Vsa ta dejstva je nov plačni sistem zavil v nekakšno uravnolovko, ki je učitelje umestil v rang uradnikov, to je državnih uslužbencev, ki jim malodane manjka le še uniforma. Nerodno pri tem je samo dejstvo, da je učiteljeva uniforma zgolj znanje, podprto z izkušnjami, za kar pa mora poskrbeti sam, saj resnično nezavidi materialni položaj slovenskemu učitelju ni nikakršna stimulacija, ki bi

nja in resnično počasi je šolstvo v bivši državi napredovalo. Dober kader je sicer bil v gimnazijah, vendar je režim v takratni državi strogo usmerjal in nadziral vsebine pouka. Višje in visoko šolstvo je bilo kvalitetno v tehničnih strokah, družboslovje pa je bilo seveda pod zelo strogo cenzuro. Komunizem je pač iskal in našel sovražnike povsod, najlažje pa jih je našel med ljudmi, ki so razmišljali s svojo glavo ali predavali predmete, kjer je bila doktrina družbene ureditve izpostavljena sociološkim, zgodovinskim in filozofskim atributom. Dediščino nizko cenjenega oziroma podcenjenega pedagoškega poklica je prevzela tudi slovenska država. Prav nič se ni spremenilo kljub dejstvu, da bi vsaj z nastopom demokracije bilo možno potegniti nekatere odločne in logične poteze, ki bi slovenskemu šolstvu na lestvici spoštovanja dvignile rating. Prva, najpomembnejša poteza, ki se ni nikdar

kovno dovolj podkovan ali ne.

V času ministrovanja dr. Gabra so bila uvedena napredovanja v naziv in v plačilne razrede. S tem se je dodatno zgodilo izjemno veliko krivic, ki nikdar ne bodo popravljene. Napredovanja, pogojena z lovom na točke, so pravi svetovni unikum. Takšnih neumnosti si niso izmislili nikjer drugje, če predpostavim, da je šolski sistem še marsikje po svetu v izgradnji. Slovenski učitelji so dobesedno obsedeni z lovom na točke in zbiranjem le-teh, le malo pa se jih ukvarja z osnovnim problemom poslanstva, to je s kvalitetnim podajanjem znanja. Rezultat tega so navidezna plačna stimulacija na eni strani in posmehljiv odnos družbe do učiteljev na dru-

gi strani. Folklorno anomalčno-permanenten očitek je, da imajo učitelji dva meseca počitnic, pa še vse druge praznike in pouka proste dneve. Po Evropi in po svetu so učitelji spoštovani tudi zato, ker v času prostih dni vzamejo v roke knjigo ali so videni na kulturnih prireditvah. Le koliko slovenskih učiteljev se obnaša tako? Sicer pa ob plačah in spoštovanju, ki ga slovenski učitelj uživa (predpostavljam da gre za učitelja z visoko strokovno izobrazbo), preprosto ni možno, da bi hodil v teater, v opero, na koncerte. Lingvisti v prostem času inštruirajo tuje jezike, tehniki matematiko, fiziko in kemijo, športni učitelji vodijo plavalne in smučarske šole, nato pa se vlak ustavi. Mnogi so obsojeni preživeti zgolj od osnovne plače in prav tu je vzrok nizke cene slovenskega učitelja. Mimogrede, kar nekaj jih poznam, ki v prostem času polagajo ploščice, parket, prodajajo kozmetične izdelke ali se ukvarjajo s kakršnokoli dejavnostjo, ki vsaj nekaj »vrže«. Takšna je torej usoda učitelja

– javnega uslužbenca v Sloveniji.

Zadnja plačna reforma po nobeni metodologiji ni učiteljem popravila stanja, niti položaja, še manj pa ovrednotila njihovo delo. Poklic učitelja je ostal na istem nivoju, njegovo delo je praktično še slabše ocenjeno, s tem pa je tudi spoštovanje poklica kot poslanstva odrinjeno v še temnejši kot.

Podobno se godi v zdravstvu, vendar so očitno ženske v tem poklicu odločnejše. Če so že izbrale poklic poslanstva skrbi za nemočnega, bolnega (svetopisemska pieteta), ob tem ne dovolijo manipulacij in neresnih obljub. Stavka v zdravstvu bo mnogo učinkovitejša, v šolstvu si kaj takega ne smemo obetati. Resnično je povsod vprašanje denar, a le-ta je napačno razdeljen. Kdaj bomo dobili vlado, ki bo poleg obljub razdelila tudi denar, verjetno nihče ne tvega napovedi. Učitelji bomo dotlej le služili javnosti, javnost pa smo mi vsi, ti in oni, naši in vaši, če hočete, tudi po barvah.

Maja Kaučič

Kot je v njegovi rutini, se Janez pred volilno skrinjico ne odloča za nekoga, temveč proti komu. Tudi tokrat ni glasoval za Pahorja, temveč zoper Janšo. In kakšna je med njima razlika, pravzaprav ne ve nihče.

Nasvidenje v naslednji vojni

Čeprav sem se zaradi nasičenosti (po)volilne tematike v pričujoči številki želela vzdržati komentiranja, sem se zaradi presenetljivega izida, ki so ga napravili prešteti glasovi, odločila, da tudi sama dodam nekaj lastne zakuhe v mineštro. Kot že rečeno, je bil rezultat še za tako optimističnega simpatizerja levega pola izredno nepričakovan. Taktika t. i. levo-sredinskega trojčka se je izkazala za posrečeno kljub populizmu o grabežljivih in koruptivnih rdečih, ki si želi jo prestol za vsako ceno in bodo, ko jim bo to uspelo, izstradali slovensko grudo. Seveda pod taktirko (dežurnega krivca) Milana Kučana. In Zorana Jankovića. Resda je ljubljanski župan glasno pozval k zamenjavi oblasti, vendar je bilo njegovo dejanje povsem legitimno in glede na zamere, ki jih je ljubljanska pokrajina gojila do vladajoče garniture, tudi pričakovano. In če se župan ne bi oglasil, bi najverjetneje zamerili njemu. Poziv drugačne vrste si je omislil »naš« lokalni župnik, ki je v nedeljo (dan d) med mašo farane napotil na volišča in jim boja izrecno zapovedal, naj ne obkrožujejo »ta rdečih« in da bo v primeru rezultata, primerne glede na njegova pričakovanja, priredil žurko iz »lastnega žepa«. Taisti dušni pastir je menda že med zadnjimi predsedniškimi volitvami pod pretezo dobrotnika iz odročnih delov na novo ustanovljene apaške občine z lastnim vozilom dostavljal starejše občane na volišča, v zameno zato pa je dobil Lojze z orglicami nekaj glasov več. Tudi letos se je načrt izjalovil, le da je bil tokrat tudi kazensko ovaden; zaradi kršitve volilnega molka namreč. Čeprav se zdi, da je SDS ohranil podporo izpred štirih let, pa je v resnici utrpel hude izgube. Tako v volilnem telesu kot tudi v strankarskih zaveznikih, saj so njihovi tradicionalni volivci glasovali za Janšo, da bi preglasovali levo grožnjo, ter s tem povzročili, da Bajuk znova razmišlja o romanju čez ocean. SDS je tako osamljen v preriji desnega političnega prostora in velika večina Janševih ministrov je sedaj brezposelnih. Podobna usoda, kot je doletela NSi (vendar še zdaleč ne tako fatalne narave), se je dogodila v primeru SLS. Jelinčič je letos za zmagovalce kot za poražence nekoristen, kot še nikoli, in edina uteha mu je zadoščenje ob izpadu »izdajalcev naroda« - Lipe. Želja po penzijah in predvolilno klovnovstvo sta Erjavcu zagotovila suvereno četrto mesto, kar je verjetno najbolj presenetljivo samega predsednika stranke upokojeencev. Volivci smo se letos v resnici odločali med SDS in SD. Druge

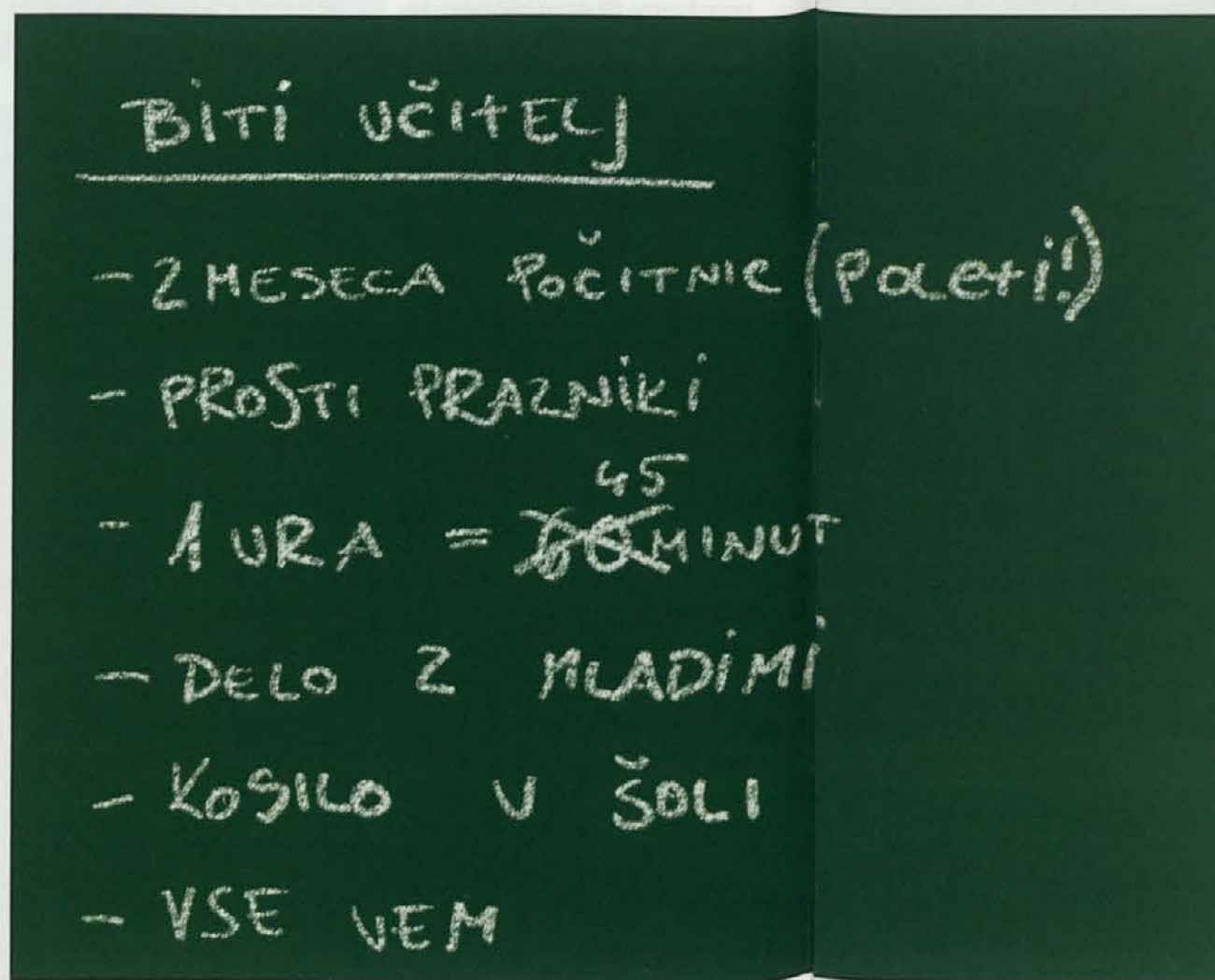
opcije so bile navidezne in razpored volilnega kolača je bil temu primeren. Janša in Pahor sta bila edina prava akterja preminule vojne. Statisti (se pravi ostale stranke na bojnem polju) so bili žrtve strateškega odločanja. Janša je vojno izgubil, ker se je a) zameril volivcem ljubljanske pokrajine in b) ker se je njegova vladavina pretirano ponašala s famozno gospodarsko rastjo, ki pa je Slovenec ni občutil v lastnem žepu. Pahor vojne ni zmagal, ker bi predstavil boljši volilni program ali bi Janši škodila Patria, temveč ker je volilno telo v njegovi stranki prepoznalo edinega konkurenčnega tekmeča, ki lahko na novo premeša karte. Pahor je zmagal (zanimivo, tudi navkljub prekomernemu potencialu na televizijskih soočenjih), ker smo hoteli, da Janša izgubi. To je logika, ki smo se je polotili pred štirimi leti in bo najbrž obstala v svoji izprijeni obliki do naslednjih volitev. Odločali se bomo na podlagi strupenih populizmov (bolj kot bodo strupeni, tem lažje bo padla kocka), ne da bi se skušali poglabljati v volilne programe strank ali se celo potrudili, da bi jih razumeli. Kdaj bomo (in ne samo v predvolilnem obdobju) od politikov terjali nekaj več kot jabolka z nalepkami, kulije s slogani in dežnike (pa čeprav je dežnik resda praktičen)? Kdaj nas ne bodo zadovoljila zgolj površna soočenja, polna nabuhle retorike in medsebojnih obtoževanj, ki so bila letos še posebno mizerna že zaradi izbora osrednjih tem (tukaj žugam medijem)? Kdaj bomo državljani proizvedli toliko politične zavesti, da nam bo postalo jasno, da smo za napake in neuspehe, za katere krivimo nosilce politične moči, krivi deloma sami? Krivi v trenutku, ko odvržemo glasovnico v skrinjico iz vzgibov, ki so v večini popolnoma iracionalni, nepremišljeni, ne-preverjeni ali sledijo volji mnenjskih voditeljev. Okej, okej se strinjam, za povprečnega smrtnika so programi političnih strank, seje v živo in podobne reči, ki jim ne posvečamo dovolj možganske kapacitete, neprebavljive. Zaradi nerazumljivosti in posledično zaradi nezmožnosti, da bi »prejeto« v vsej svoji kompleksnosti uvrstili v primerni kontekst. Šele na podlagi »razumljenega« se rodijo vprašanja, se vzbudi dvom ali nastane prepričanje, ki ga lahko imenujemo za lastno. Dokler ne bomo prisilili politikov, da nam politiko približajo (kar pa jim absolutno ni v interesu, ker bi to zmotilo rutino njihovega delovanja), se bomo vedno znova odločali med levim in desnim in ne med tistim, kar je in kar ni dobro za nas.

Po Evropi in po svetu so učitelji spoštovani tudi zato, ker v času prostih dni vzamejo v roke knjigo ali so videni na kulturnih prireditvah. Le koliko slovenskih učiteljev se obnaša tako?

ga spodbujala k širitvi obzorja. Le lakota po znanju je tista vodnica, ki pa žal v mnogih primerih ni dovolj izrazita. Že v tem pogledu je dober slovenski učitelj posebnost.

Da se učiteljem ne godi ravno dobro, je znano. Ta poklic, ki je bil nekoč visoko cenjen in pomemben, je bil najbolj razvrednoten takoj po drugi svetovni vojni, ko so po schnellkurs metodi poslali v učilnice skoraj vsakogar, ki je želel opravljati to delo. Na ta način je oblast zaposlila mnogo žensk in še več partizanskih politkomisarjev, ki so bili večinoma prej le izučeni ali celo priučeni delavci. Osnovno šolstvo je, vsaj na deželi, dolgo časa lebde-lo malce nad nivojem opismenjeva-

zgodila, je stroga selekcija strokovnosti nad kadri. V slovenskem šolstvu je še vedno okrog 20 % učiteljev, ki ne izpolnjujejo izobrazbenih pogojev. Problem pa ni le v tem. Ti učitelji so vegetirali 20, 30 in več let, ob tem pa si izključno zaradi lenobe niso pridobili ustrezne izobrazbe. Ti so bili sicer hvaleženi in podložen kader za ravnatelje, saj so bili njihovi glasovi ob reelekcijah popolnoma zanesljivi, češ, vsaj službo nam daje. Oblast v to ni posegla, čeprav so za to bili vzpostavljeni vsi instrumenti. Prav to je močno pripomoglo k dejstvu, da so ljudje sprejeli mnenje, češ, saj za učitelja pa je že dober. Nihče se ni obremenjeval, ali je ta učitelj bil stro-

79 let kasneje

Leta 79 je katastrofalni izbruh Vezuva pokopal rimsko mesto Pompeje. 79 let je minilo od katastrofalnega borznega zloma oktobra 1929, ki je sprožil izbruh velike gospodarske krize. 79 let kasneje smo torej spet pri izbruhu – finančne krize, ki lahko pokoplje (ekonomsko) ureditev današnjega sveta.

ROK KRALJ

Zakaj sploh prihaja do finančnih kriz? Zakaj je tokratna kriza lahko tako katastrofalna? Zlomi borz – s tem pojmom označujemo večje zdrse borznih indeksov, ki odražajo velike padce vrednosti podjetij, bank ali drugih finančnih ustanov oziroma ekonomije na splošno – niso nič nenavadnega, saj se ciklično ponavljajo vsakih nekaj let. Poleg številnih manjših izstopajo predvsem tisti iz let 1929, 1987 in 2000. Leto 2008 se bo, pravzaprav se je že vpisalo v ta seznam, morda pa ga bo celo zaključilo. Da pa bi razumeli zdajšnje dogajanje, moramo poznati mehanizme, ki »delujejo v ozadju«.

Kapitalizem kot kriza

Nič novega ne bomo povedali, če zapišemo, da ekonomski sistem, ki temelji na logiki kapitala, sam po sebi ustvarja krize. Kapital, ki ne raste, namreč že po svoji definiciji ni kapital. Znamenita Marxova formula $D - B - D'$ preprosto pomeni, da se začetna vsota denarja (D) vloži v neko blago (B), dejavnost, vrednostni papir itd. izključno z namenom pridobitve nove, višje vrednosti (D') oziroma presežne vrednosti – dobička. A nova vrednost nikakor ni namenjena končni porabi ali »užitku«, temveč ponovno vstopa v cikel »oplemenitvenja« kapitala in potem ponovno in ponovno – v nedogled. Samo in edino v tem primeru denar (D) postane kapital, s čimer preneha »igrati« svojo osnovno funkcijo menjalnega pripomočka med različnimi vrstami blaga (po Marxu: $B - D - B$). Denar je natanko zato tudi nastal, za enostavnejšo menjavo različnih dobrin oziroma blaga.

(Gospodarska) rast, ki je za kapital »naravno stanje stvari«, za sodob-

ne politike pa mantra »par excellence«, vedno sproži eksponentno rast obsega kapitala. Ta rast se dokaj hitro »odtrga« od realnega ekonomskega življenja družbe (predvsem na liniji proizvodnja – poraba) in sproži lastni moment rasti. Rastoče nesorazmerje med vrednostjo kapitala, ki se manifestira predvsem na borzah vrednostnih papirjev (kot napihovanje borznega balona), in dejanskim obsegom realne ekonomije v nekem trenutku povzroči preobrat – dovolj je samo nekaj slabih ekonomskih in političnih novic.

Borzni padci povzročijo finančne oziroma denarne težave (predvsem nelikvidnost oziroma pomanjkanje denarja), saj borzni igralci borzno bogastvo, ki nima realnega pokritja, s prodajo skušajo pretvoriti v realni denar. Pomanjkanje likvidnostnih sredstev zamaje bančni sistem, kar pa hitro »udari« po podjetjih in prebivalstvu. Spirala krize je tako vzpostavljena.

Privatni dobički, javna inflacija

Ko pa so finančne institucije – te so večinoma privatne – ogrožene, nastopi država oziroma centralna banka, ki z davkoplačevalskim denarjem skuša ohraniti ta špekulativni sistem pri življenju. Centralne banke najbogatejših držav so samo 18. septembra letos poslale na finančne trge 247 milijard dolarjev, da bi rešile potaplajoče finančne trge. A to je le del ogromnih sredstev, ki so jih centralne banke ZDA, EU, Japonske in še nekaterih drugih držav v zadnjem letu »zmetale« v brezno finančnih trgov, bodisi z odkupom deležev v propadajočih podjetjih bodisi s finančnimi injekcijami, posojili itd. Ta skupna vsota je že krepko presegla 1000

milijard dolarjev in drugih valut. Od kod centralnim bankam toliko denarja? Preprosto ga natisnejo. Kljub temu da dobro vedo, da s tem povzročajo – inflacijo. Ni naključje, da je globalna inflacija začela svoj pohod ravno z začetkom

finančne krize avgusta lani in nas od takrat »zvesto« spremlja. Inflacija je pravzaprav račun, ki ga plačujemo vsi skupaj za finančne »ukrepe« centralnih bank za reševanje privatnih finančnih korporacij. Profesor na newyorški univer-

Skupna vsota je že krepko presegla 1000 milijard dolarjev in drugih valut. Od kod centralnim bankam toliko denarja? Preprosto ga natisnejo. Kljub temu da dobro vedo, da s tem povzročajo – inflacijo.

zi Nouriel Roubini pravi: »Pravzaprav nadaljujemo s sistemom, ki dobičke privatizira in ... izgube socializira.«

»Elektronizacija« špekulacij

Zlomi borz, če niso prehudi, dejansko delujejo očiščujoče in ponovno poženejo »kri po žilah« kapitalističnega ekonomskega sistema. Kriza, naj bo finančna ali politična, ki za seboj pusti ekonomsko ali vojaško opustošenje, je za kapital vedno priložnost za novo rast (Irak na primer je danes »nebeško kraljestvo«, seveda predvsem za ameriške korporacije). A zakaj je današnja kriza tako posebna, tako dolgotrajna in nevarna? Z razvojem računalnikov in hitrih komunikacijskih povezav se je špekuliranje na borzah tako razmahnilo, da je »investiranje« kapitala (D) v vrednostne papirje in potem njihova prodaja za višjo vrednost (D') postalo vprašanje minut ali celo sekund. Sodobni, elektronski sistem špekuliranja omogoča, da se začetna vrednost kapitala »oplemeniti« tako rekoč v nekaj minutah. Za kar so prvotni kapitalisti potrebovali nekaj mesecev ali let, da se je njihov kapitalški vložek (z nakupom surovin, delovne sile in delovnih sredstev) pretvoril v presežno vrednost (s prodajo končnega produkta, ki je presegal vrednost prvotnega vložka), je zdaj mogoče v nekaj minutah, in še to iz udobne pisarne zgolj s pomočjo računalnika. Borze vrednostnih papirjev naše dobe so najčistejša oblika kapitalizma, so njegova idealna oblika.

Propad

A ta »idealna oblika« zdaj podira celotno ekonomsko strukturo družbe. Špekulacije so balon vrednosti borz in posledično finančnih ustanov napihnile v takšni meri, da izpuščanja zraka ni več mogoče nadzorovati – niti z več sto milijardnimi »obliži« centralnih bank. Samo finančni trg, na katerem se špekulira z derivativi posojil (nastal leta 2000), je danes »težak« 62 trilijonov \$ (62.000 milijard) in ta je le segment 450 trilijonov \$ vrednega trga derivativov. Derivativi so tako imenovani izvedeni finančni instrumenti, katerih vrednost se spreminja glede na spremembe vrednosti osnovne finančne »materije« – ki je bodisi premoženje (delnica, posojilo, dobrina) bodisi borzni indeks ali medvalutni tečaj – iz katere izhajajo. Kar samo zveni zapleteno,

dejansko pa je logika derivativov preprosta, kot pri običajnih stavah. Dva igralca stavita na neko prej omenjeno finančno »materijo«. Če se vrednost osnove poveča, dobi dogovorjeno vsoto tisti, ki je stavil na povečanje, če pa se zniža, dobi tisti, ki je stavil na znižanje. Trg derivativov kar sedemkratno presega celotni letni svetovni bruto domači proizvod (približno 65 trilijonov \$ v letu 2007). A to je še vedno samo del nepreglednega in neobvladljivega »močvirja« sodobnih financ. Zlom borz in celotnega finančnega sistema se zato zdi bolj kot ne neizbežen.

Nazaj v prihodnost

Čeprav te napovedi zvenijo mračno, pa so rešitve relativno enostavne. Če bi denarju, ki predstavlja »kri« ekonomskega življenja družbe, ponovno povrnili njegovo osnovno funkcijo menjalnega posrednika med različnimi vrstami blaga oziroma dobrin (Marxov $B - D - B$), se vsa struktura špekulacij in raznih finančnih instrumentov lahko odvrže na »smetišče zgodovine«. Seveda se ne moremo vrniti v preteklost, temveč kvečjemu preko preteklosti v prihodnost. Kaj torej lahko storimo? V okviru Organizacije združenih narodov, ki edina zares zastopa človeštvo kot celoto, bi lahko vzpostavili nekakšno vzporedno, virtualno oziroma knjižno valuto (pomeni, da bi služila zgolj obračunu blagovnega prometa), katere vrednost bi temeljila na vrednosti osnovnih dobrin (npr. vode, pšenice, nafte itd.). To valuto bi lahko poimenovali UNCU (United Nations Currency ali valuta Združenih narodov).

UNCU

S pomočjo nove valute bi države lahko neposredno menjale dobrine za dobrine, predvsem tiste dobrine, ki so ključne za zadovoljevanje osnovnih potreb ljudi – vseh ljudi na planetu. S tem bi se izognili visokim cenovnim nihanjem dobrin na svetovnih trgih, ki lahko v trenutku poženejo v revščino milijone ljudi, in relativno hitro izkoreninili svetovno revščino in lakoto. Uvedba nove, vzporedne globalne virtualne valute – UNCU bi omogočila prehod na pravičnejši sistem porazdelitve svetovnih dobrin oziroma na medsebojno delitev dobrin.

Predvojni sindrom

DR. SAMIR OSMANČEVIĆ, GRADEC

(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

O karakterju neke vojne nič ne govori bolje od miru, ki jo je zamenjal. Če je za vas nujno potrebno, da za vstop v vojno razrušite vse družbene strukture, družbo v celoti, so vam po takšni vojni potrebna desetletja, da jo reanimirate, restrukturirate - celo če vam uspe razmeroma hitro in dokaj učinkovito vzpostaviti »državo«. Rezultat roparske vojne je roparski mir, korupcija med vojno perpetuirana samo sebe v miru, nedisciplinirani in samovoljni in nepotizem in brezidejen kaos in umiranje zaman in neverovanje v smisel in cilj »borbe« -

predstav; dobro, lepo in pravično pa le metafizične vabe cvetočih in vseobljublajočih religij.

Metakorupcijske meditacije

Povod temu reflektiranju usode subjekta v povojnih obdobjih so zadnji korupcijski škandali na zagrebški univerzi in senzacionalna kombinacija korupcije, prostitucije in spolnih zlorab v Bosni in Hercegovini - vendar ne mislim, da ti primeri zaslužijo pozornost sami po sebi. Zaslužijo jo le kot metaforične plasti, ki nakazujejo nekaj različnega od sebe: globino zgodovinske deviacije,

stane sindrom. Kadar so v škandale z ukradenimi govori in provizijami vpleteni...

S čisto tehničnega aspekta torej nikakor ne mislim, da bi bili omenjeni škandali specialiteta določenih geografskih prostorov. Menim namreč, da so tako specifični, ker z meta-korupcijskega vidika niso motivirani izključno z osebnim bogatenjem, ampak so druga stran - še boljše: response - socialnih entitet, ki so korupcijo sprejele kot modus življenja, družb, ki jim nasploh primanjkuje pravna zavest o kaznivosti tako dajanja kot prejemanja podkupnin. Tako specifični so zato, ker iz njih nedvomno razbiramo tisto, iz česar smo izšli: karakter neke vojne, ki, zdaj se to definitivno vidi, ni bila niti mednarodna niti medverski spopad, ampak se je za to srednjeveško-bartolomejsko pojmovano akrobatiko skrivalo ropanje, pavperiziranje in korumpiranje celotnega geopolitičnega prostora. Zdi se, da z dekanom pravne fakultete, ki za pozitivno oceno (preiskava sicer še ni zaključena, a tukaj ne govorimo o osebah, ampak o mračnih in neznoznih indicijah!) zahteva seksualne usluge, nihče v Bosni in Hercegovini ne povezuje dejstva, da je neznan usoda velikega denarja, namenjenega obnovi porušene države. Zdi se, da na Hrvaškem s tem nihče ne povezuje dejstva, da so neki generali, ki jih celo sama Hrvaška išče zaradi poverb ogromnih količin denarja, prav na eni od inkriminiranih fakultet uspeli diplomirati v nekaj tednih. In prav zato, zaradi faktuma, da neka družba ne prepozna same sebe kot korupcijske substance, kot tiste, ki je pripravljena na korupcijo in ki jo aktivno stimulira - je v obeh omenjenih primerih, slučajno ali pa ne, reagirala država, ne pa družba. V vseh teh letih ni niti enemu študentu padlo na pamet, da bi prijavil plačani izpit (meni je znan le en tak primer v Sarajevu), enako kot tudi niti enemu vojaku v balkanskih vojnah ni padlo na pamet, da bi prijavil vojni zločin, pri katerem je bil prisoten. V vseh teh letih ni niti eni civilnodružbeni organizaciji, še najmanj kateri od

organizacij, ki se deklarativno borijo pravice žensk, ni padlo na pamet, da bi prijavila trgovino s telesom za oceno v indeksu, enako kot niti enemu vojaku, ki je prisostvoval masovnim posilstvom, ni padlo na pamet, da je to nekaj, kar je treba prijaviti - zaradi sebe, pa čeprav predpostavljeni v zvezi s tem vsekakor ne bi nikakor ukrepali. In enako kot so najrazličnejše oblike fašizma postale neprepoznave in legitimne vsebine vsakdanjosti, tako so v povojnih družbah balkanskega tipa normalne vsakovrstne socialne deviacije, ki v drugačnih časih in ob boljših običajih vsaj deklarativno veljajo za deviacije. Niso torej korumpirani le posamezniki, ki sprejemajo podkupnino (očitno v najrazličnejših oblikah: od konvertibilne

Nervirajo jih lastni potomci, komaj uspevajo artikulirati lastne misli, ethos postane sklop nepovezanih in v sebi protislovnih predstav; dobro, lepo in pravično pa le metafizične vabe cvetočih in vseobljublajočih religij.

vse to so fenomeni, ki niso ukinjeni niti s svečanim podpisovanjem mirovnega sporazuma v neki ameriški vojaški bazi niti z vsakovrstnimi »nevihtami« niti s sojenji v Nürnbergu ali Haagu. V tem smislu je kolektivni post war syndrome pravzaprav na neki način že posledica predvojnih uničevanj socialnega tkiva, etičnih in vseh drugih predstav o urejeni družbi in obveznostih posameznika v njej. Kakor v vojni posiljene ženske, mučeni agenti ali navadni vojaki, ki niso zmožni niti konzervirati niti potlačiti niti »predelati« dožive-

ki preprosto kaznuje nekatere družbe, globino človeške krize, ki se da še najmanj izraziti z indeksom političnih kriz, ki se jih ponavadi potiska v prvi plan. Ko so v neki seksualno-korupcijski škandal vpleteni - rekel bi: celo če obstajajo le najbolj majavi indici takšne vpletenosti, zgolj gola teoretična možnost - dekani in profesorji pravne fakultete, ljudje, ki per definitionem predpisujejo in ščitijo pravno ureditev, tedaj tak škandal preneha biti tema, atraktivna za črno kroniko, in postane sociološki fenomen, zanimiv tudi za globinsko

Zdi se, da smo vsi postali hodeče neonske reklame; in med nami in dekanom pravne fakultete ali podkupljivo saborsko poslanko obstaja le kvantitativna razlika v svetlobni energiji, ki jo izžarevamo - toda ne pri njej ne pri nas se ne vidi, kaj je sploh tisto, kar oglašujemo.

tega, se tudi kolektivi v povojnih obdobjih ponoči potijo, so depresivni, razdražljivi in agresivni, težko dihaajo in malo spijo. Nervirajo jih lastni potomci, komaj uspevajo artikulirati lastne misli, ethos postane sklop nepovezanih in v sebi protislovnih

psihologijo. Če je v korupcijsko afero vpletena profesorica, ki je obenem tudi predsednica saborskega Poverjenišstva za odločanje o spopadu interesov, potem to preneha biti nezakonito bogatenje, profano kupovanje izpitnih ocen, in zares po-

valute do hotelske felacije), ampak praviloma celotne družbe, ki meni-jo, da je denar, ki se daje za podkupnino, vsekakor vreden opravljene usluge.

Selbstvermarktungsphänomenon

Po drugi strani pa sta v konstelacijah, o katerih je beseda (za trenutek zapuščam eminentno balkanski teren), posebno zanimiva še dva simptoma. Prvi: ekstremna birokratska ažurnost pri banalnih vsakodnevni vprašanjih in dejstvo, da je vsaka socialna deviacija pravzaprav "javna skrivnost" ter po škandalih, kot so ti, o katerih govorimo, praviloma pride do tega, da družba obtožuje samo sebe. In drugi: inkriminirane osebe se v svoji vsakdanjo-

sti skoraj praviloma prezentirajo kot moralni monumenti, osebe z intelektualno in vsakršno drugo integriteto. Zdi se, da bo ostalo večna skrivnost, če na subjektivnopsihološkem nivoju razdor med formo in vsebino v človeškem bitju proizvaja kakršnakoli trenja, če se ta povečujejo, kakor je večja diskrepanca med pokazanim in stvarnim, med tistim, kar se počne, in onim, kar se ne želi početi, med tistim, kar se zdi in kar se smatra za nepravilno. V prejšnjih prispevkih sem skoval sintagmo "politični fritzl" in pri tem aludiral na problematično demokratičnost demokratičnih družb. Naj mi bo torej dovoljeno skovati še eno: "socialni fritzl", oseba, ki je socialno in komunikacijsko shizofrena in razklana do poslednje niti lastne biti,

po drugi strani pa je hkrati tudi substrat vse bolj prisotnega socialnega fenomena nasploh. Življenje take osebe postane strategija samo-prikazovanja, ne pa življenja, manifestiranja-drugačnim-od-sebe, ne pa samorealiziranja. Ne morem si kaj, da ne bi uporabil lepe nemške besede, ki se tako globoko zadira v srž problema: Selbstvermarktung, delanje samega sebe atraktivnega na tržišču, samopromoviranje, samoreklama. Zdi se, da smo vsi postali hodeče neonske reklame; in med nami in dekanom pravne fakultete ali podkupljivo saborsko poslan-ko obstaja le kvantitativna razlika v svetlobni energiji, ki jo izžarevamo - toda ne pri njej ne pri nas se ne vidi, kaj je sploh tisto, kar oglašujemo. Toliko manj, čim močnejša je

svetloba.

Vračajoč se na balkanski teren, želim poudariti, da je produkcija socialnih fritzlov, značilna za to področje, toliko bolj problematična, ker gre pri njej pravzaprav za kombinacijo sui generis. Za kombinacijo nekega postmodernega problema dezintegracije človeške osebnosti na eni in posledico epsko-hajduškega karakterja neke takšne vojne, kot je bila zadnja balkanska. (Resnici na ljubo, nisem daleč od pomisleka, da je vsaka vojna doslej nosila identična obeležja, vključno z zadnjima dvema, iraško in gruzijsko... To deloma blaži tezo o arhaičnem značaju balkanskega vojskovanja!) Prvi element je rezultat dejstva, da z recipiranjem-samega-sebe kot blaga, torej z avtomarketingom, pravzaprav prevzemam tudi njen fetiški karakter, ne glede na posledice tega dejanja. Drugi element je faktum, da je neki prostor dezintegriran in arhaiziran najprej moralno, socialno, pravno, človeško, da bi šele s tem bila omogočena krvava politična in državna dezintegracija. A akceptirana socialna shizofrenija - vsesplošna korupcija je samo vrh ledene gore in le eden od številnih modusov, v katerih se manifestira - je plod prve, ne te druge integracije. Moskovsko prebivalstvo na primer, ki se je po Napoleonovem umiku vračalo v požgano mesto, je imelo povsem drugačne predstave o resnici, pravici in dobrem od Vukovarcev, ki so se vrnili v svoje porušeno mesto, ali meščanov Sarajeva, ki so doživeli umik topov in tankov z okoliških hribov. V toliko so, čeprav si na nikakršni osnovi ne zaslužijo amnestije katerekoli vrste, profesorji in dekani, ki jih te dni vlačijo po naslovnica lokalnega in evropskega tiska, samo mediji problema, ki jih evidentno presega; hkrati so tako konzumenti kot žrtve neke socialne patologije, ki narekuje standarde obnašanja v okoljih, ki sprejemajo igro "javnih skrivnosti" kot normalno (že zato, ker je oniprezentna). Na žalost take situacije ne more razrešiti nobena politična, zdi pa se mi, da niti juristična instances. Razrešijo jo lahko prav vzgojne institucije, od otroškega vrtca do univerze - a bojim se, da tak "profesor-ski" in "dekanski" scenarij preprosto ni realen. Vsaj dokler se retroaktivno ne spremeni značaj vojne, ki je rezultirala v mir, v katerem je očitno mogoče celo več, kot je bilo mogoče v sami vojni. ■

(Z)možnost otoka

Michell Houllbecq v svoji novi knjigi *Možnost otoka skozi dnevnika dveh klonov, Daniela 1 in Daniela 24*, naslika distopično družbo prihodnosti, propad človeka in rojstvo neočloveka. Koliko smo danes še oddaljeni od omenjene distopije in kaj nas čaka v prihodnosti?

SAMO BOHAK

V času globalne finančne krize in recesije, ki se zaradi globalizacije kaže povsod po svetu, se lahko upravičeno vprašamo, kaj nam prinaša prihodnost. Ali nas bodo prosti trg, ideologija neoliberalizma, potrošništva, ekspanzionizem in politika unilateralizma, ki v svetu trenutno prevladujejo, res uspeli pripeljati po stopnicah do nebes ali pa je to najhitrejša avtocesta v pekel. V svetu slabih politikov, lažnih prerokov, naravnih katastrof in posledične negotovosti za posameznika in družbo se, kot pojejo Led Zeppelin, kaže hrepenenje po godcu, čigar pesem nas bo pripeljala do modrosti. Morda bi morali namesto pričakovanja mesije sami pri sebi premisliti, kje smo kot družba ali celo kot človeštvo naredili napa-

čujejo in ne gojijo nikakršnih odnosov v pravem pomenu besede. Komunikacija poteka zgolj preko omrežja, podobnega internetu, preko katerega so povezane utrdbe, nasejane po svetu, v katerih neoljudje prebivajo. Neoljudje niso zmožni občutiti žalosti, veselja, ljubezni, sovraštva in skoraj kakršnihkoli čustev, občutijo lahko le bolečino in užitek. Njihovo življenje je iskanje užitkov. Ko ugotovijo, da niso zmožni več uživati, se prostovoljno odločijo za samomor, se dajo klonirati in živijo dalje. Na nek način so dosegli nesmrtnost.

Houllbecqovo družbo prihodnosti lahko razumemo kot alegorijo današnje družbe oz. tega, kar današnja družba postaja, ali pa izberemo drugo interpretacijo, ki jo potrjuje tudi sam Houllbecq v intervjuju, dodanem izdaji knjige. Houllbecq

sq. Sami pogoji pa niso dovolj, potrebne so tehnološke in druge zmožnosti za njegovo uresničitev.

Jeremy Rifkin v knjigi *Stoletje biotehnologije* zagovarja tezo, da prehajamo iz stoletja industrijske v biotehnološko dobo. Dandanes smo razvozlati celoten človeški genom in ga s pomočjo zmogljivih računalnikov tudi dekodirali. Vedno znova slišimo novice, kako so znanstveniki odkrili gen za to in ono. Kloniranje določenih živali je že mogoče in kloniranje človeka, kljub problemom, postaja vedno bolj realna možnost.

Multinacionalke, kot je na primer Monsanto, so že patentirale gene za veliko število žitaric, zelišč in ostalih rastlin in živali. Zadnje dejanje, ki je odmevalo, je bilo njihovo patentiranje prašiča. Monsanto omenjene gene razume kot svojo

intelektualno lastnino. Takšne ideje oz. špekulacije se razumnemu posamezniku zdijo absurde, ampak imajo kljub svoji absurdnosti pravno podlago.

Ne glede na absurdnost omenjenih idej imajo zakoni zaradi sile kapitala, ki stoji za njimi, veljavo. Institucionaliziran človeški pohlep ne pozna meja in za dobička željne korporacije ni razloga, da bi spoštovale dostojanstvo človeka, saj je njihova edina računica ekonomska. Če bomo našo prihodnost prepustili silam trga, ne moremo računati na ohranitev osnovnih vrednot naše družbe.

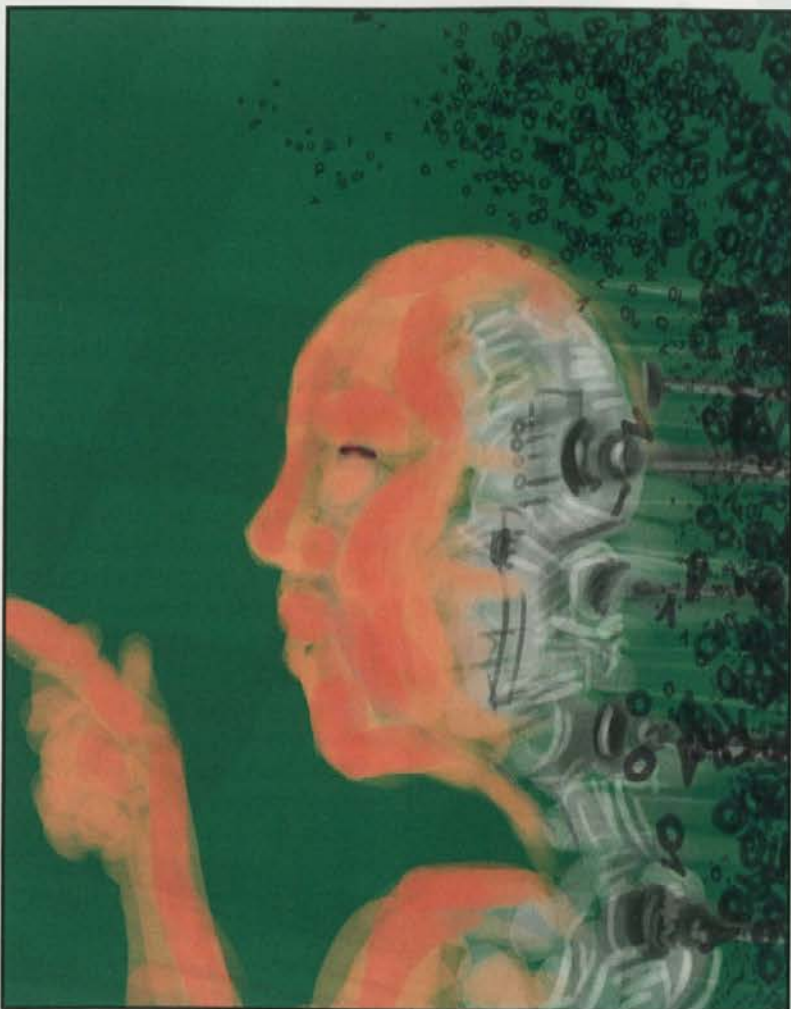
Kljub vsemu pa se je potrebno zavdati, da prihodnost ni vnaprej določena, saj smo mi tisti, ki jo ustvarjamo. Houllbecqov svet ni nujno naša prihodnost, vzemimo njegovo svarilo resno in premislimo, kaj lahko sami storimo, da si prihodnost prikrojimo po svoji meri. Ne smemo se vdati determinizmu in cinizmu, ampak moramo kot posamezniki in kot družba svojo odgovornost do sveta in drugih vzeti resno in skozi aktivno ustvarjanje sveta, v katerem živimo, poskušati dokazati, da v morju negotovosti obstaja možnost otoka.

Ne smemo se vdati determinizmu in cinizmu, ampak moramo kot posamezniki in družba svojo odgovornost do sveta vzeti resno in skozi aktivno ustvarjanje sveta v katerem živimo poskušati dokazati, da v morju negotovosti obstaja možnost otoka.

ko, kaj lahko še popravimo in se namesto pasivnega čakanja na prihodnost odločili za njeno aktivno delovanje.

Preden pa se lotimo vprašanja o možnih rešitvah, si najprej oglejmo, kaj nas čaka v prihodnosti. Michell Houllbecq v svojem romanu slika podobo družbe, ki ji komaj lahko rečemo družba, saj ji manjkajo osnovne značilnosti, ki so skupne človeškim družbam. Družbo prihodnosti sestavljajo neoljudje. To so genetsko izboljšana vrsta človeka, ki se razmnožuje s kloniranjem in se prehranjuje s fotosintezo ter minerali v obliki tablet. Vsak posameznik živi svoje življenje v preučevanju življenjepisov svojih predhodnikov in čaka na prihod Prihodnjih. Predstavniki te vrste med seboj nimajo fizičnega stika, se ne sre-

meni, da je kloniranje samo še vprašanje časa, saj za vsako stvar, ki se jo da narediti, velja, da bo narejena. Odtujenost med ljudmi je v današnji družbi že prisotna. Tekmovalnost in vedno hitrejši tempo življenja načenjata vezi med posamezniki. Doseganje kvot se je iz tovarne preselilo tako na univerze in šole kot v ustanove, ki skrbijo za socialo. Imperativ performativnosti je postal norma in vsako področje našega življenja se kvantificira. Cena človeškega življenja se spreminja z geografsko širino, človekove pravice do življenja, zasebnosti in poštene obravnave pred zakonom pa se ukinjajo. Včasih preko politike strahu za ceno varnosti, drugič z banalnim izgovorom prikladnosti. Omenjene točke ustvarjajo pogoje za približevanje svetu, ki ga opisuje Houllbe-

Aktivna participacija mladih z manj priložnostmi v družbi

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
URAD RS ZA MLADINO

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Directorate of Youth and Sport
Direction de la jeunesse et du sport

Aktivna participacija mladih z manj priložnostmi v družbi

Mladi

Po ocenah Združenih narodov je mladih na svetu že mnogo več kot ena milijarda in ta predstavlja pomemben človeški vir za razvoj in pozitivne družbene spremembe. Mladi predstavljajo četrtno svetovne delovne sile, a tudi polovico nezaposlenih po vsem svetu. Mladi brez primerne zaposlitve pa so še posebno ranljivi. Skoraj 85 % mladih živi v državah v razvoju, od tega 60 % v Aziji in 10 % v Evropi. Kljub veliki urbanizaciji večina mladih živi v ruralnih območjih, v podsaharski Afriki, jugovzhodni, južni in centralni Aziji ter Oceaniji.

Generalna skupščina ZN je v svoji resoluciji o mladini že pred osmimi leti določila v povezavi z mladimi 10 prednostnih področij: med temi je na prvem mestu izobraževanje, sledijo pa zaposlovanje, lakota in revščina, zdravje, okolje, zloraba drog, mladoletniško prestopništvo, problemi med spoloma in prostočasne dejavnosti.

Največja ovira za vključitev mladih v izobraževanje je revščina, kajti ta ne znižuje le števila mladih, vključenih v izobraževanje, temveč pri vključevanju v izobraževanje povečuje tudi razlike med moškimi in ženskami.

Mladina je v strokovnih razpravah različno definirana: ne tako redko jo zamenjujejo ali celo enačijo z otroki, s študenti ali z dijaki in tako vnaprej izključijo najranljivejše skupine mladih – brezposelne, brez statusa študenta oz. dijaka in tiste mlade zaposlene, ki jim tudi zaposlitev še ne omogoča osamosvojitve. Združeni narodi običajno upoštevajo definicijo »mladine«, oblikovano leta 1985 v mednarodnem letu mladih, in prištevajo med mlade vse, ki so stari od 15 do 24 let. Statistični urad RS, podobno tudi nekatere evropske države, mladino opredeljuje kot mlade ljudi, stare od 15 do 29 let, enako opredelitev upošteva tudi Urad RS za mladino.

Mladinska politika in mladinsko delo v Sloveniji

Urad RS za mladino, ki deluje v okviru Ministrstva za šolstvo in šport, si že dobro desetletje prizadeva v slovenski prostor vnesti pojme, kot so mladinsko delo, mladinske organizacije, mladinske pobude, organiziranost mladinskega sektorja, soudeležba mladih pri upravljanju javnih zadev, mladinska politika ipd. Prizadevanja so usmerjena k prepoznavnosti mladih kot tiste družbene kategorije, ki potrebuje posebno pozornost, tako države kot tudi celotne družbe. Več raziskav populacije mladih opozarja na individualno, zasebno in pasivno preživljanje časa izven šole ali dela. Umikanje vse več mladih v zasebnost je lahko problematično, predvsem za tiste skupine mladih, ki nimajo na razpolago eksistencialnih, emocionalnih in drugih družinskih opor.

V letu 2008 je v Sloveniji imelo »mladinski« status 13 nacionalnih mladinskih organizacij, 24 mladinskih svetov lokalnih skupnosti, 60 mladinskih centrov ter 115 drugih nevladnih organizacij, na vseh naslovih pa v Sloveniji na letni ravni beležimo rahlo rast.

Konferenca in srečanja na temo »Aktivna participacija mladih z manj priložnostmi v družbi«

Izraz »mladi z manj priložnostmi« zajema širok spekter različnih kategorij ljudi, kot so brezdomci, invalidi, tisti s kroničnimi zdravstvenimi težavami, socialno in ekonomski deprivilirani iz etničnih manjšin in drugi priseljenci, tisti, ki se soočajo z diskriminacijo zaradi svoje spolne usmerjenosti, žrtve trgovanja z belim blagom, žrtve nasilja, nezaposleni ali tisti z nedokončanimi šolami, tisti, ki živijo v revnih soseskah ali odmaknjenih območjih, odvisniki od drog itd.

Marca je bila v Bruslju konferenca »Sodelovanje mladih z manj priložnostmi«, ki se je posvečala kategoriji socialno in ekonomsko depriviligiranih mladih v Evropi. Danes namreč 19 % mladih Evropejcev (mlajših od 30) živi pod ravno revščino, 15,3 % pa jih zapusti šolo brez kakršnegakoli spričevala. Stopnja nezaposlenosti pri mladih je dvakrat višja kot v katerikoli drugi starostni skupini.

Konferenca »Sodelovanje mladih z manj priložnostmi« je posledica zadnjih dogajanj na področju mladinske politike. Temelji na listini komisije z naslovom »Spodbujanje polne participacije mladih na področjih izobraževanja, zaposlitve in družbe,« ki je bila sprejeta 5. septembra 2007. Ta poudarja potrebo, da odločevalci upoštevajo potrebe vseh mladih ljudi, še posebej tistih z manj priložnostmi. Listina poziva k tesnejšemu sodelovanju med različnimi evropskimi politikami, ki imajo vpliv na mladino.

Na evropski ravni, kjer je v prvi polovici letošnjega leta Svetu EU predsedovala Slovenija, sta pomembna dva dogodka. V Ljubljani in na Brdu pri Kranju je potekal mladinski dogodek z naslovom Spodbujanje participacije mladih z manj priložnostmi v družbi, ki se ga je udeležilo več kot 150 mladih iz držav Evropske unije, EFTE in držav zahodnega Balkana. Mladi so v petih delovnih skupinah oblikovali svoje predloge za premagovanje ovir za večjo mobilnost mladih z manj priložnostmi, večje vključevanje mladih z manj priložnostmi na trg delovne sile, razmišljali so o vlogi neformalnega izobraževanja in razvijanju kompetenc mladih z manj priložnostmi, o nujnosti boljše integracije mladih z manj priložnostmi v družbo in nenazadnje tudi o vlogi mladih pri medkulturnem dialogu.

Vključitev mladih je tudi prednostna naloga programa Mladi v akciji, ki je instrument mladinske politike EU. Podpira akcije in projekte, namenjene mladim z manj priložnostmi, in aktivnosti mladinskih delavcev, ki delajo z njimi. Problem depriviligirane mladine je prepoznal tudi Svet ministrov, ki je 25. maja 2007 sprejel resolucijo »Ustvarjanje enakih priložnosti za mlade – sodelovanje v družbi«.

Resolucija, sprejeta na majskem Svetu EU, obvezuje države članice k ukrepanju.

Poziva jih, naj:

- razvijejo trajnostne nacionalne strategije s ciljem, da se ustvarijo pogoji za vključevanje in udeležbo mladih z manj priložnostmi v družbi, pri tem spodbujajo prečni pristop in sodelovanje;
- v največji možni meri izkoristijo sklade Evropske unije za podporo družbenemu vključevanju in aktivni udeležbi mladih z manj priložnostmi;
- oblikujejo akcijske načrte s cilji, da se znatno zmanjša šolski osip in delež mladih s težavami pri branju;
- zagotovijo večjo podporo mladinskim delavcem, med drugim z okrepljenim usposabljanjem in boljšim prepoznavanjem njihovih veščin;
- spodbudijo mladinske organizacije in organizacije socialne podpore k aktivnostim za mlade z manj priložnostmi;
- zagotovijo prilagojene informacije in dostop do teh informacij za mlade z manj priložnostmi;
- razvijejo ali izboljšajo strukture za usmerjanje in svetovanje mladim z manj priložnostmi, da lažje vstopajo na trg dela;
- identificirajo ovire za udeležbo mladih z manj priložnostmi, poiščejo načine za premostitev teh ovir in spodbujajo udeležbo mladih z manj priložnostmi od lokalne do nacionalne ravni znotraj sistema predstavniške demokracije in pri mladinskih strukturah ter zagotovijo večjo podporo za učenje za udeležbo.

Sprejem resolucije je dosežek

Sprejetje resolucije Sveta o participaciji mladih z manj priložnostmi v družbi je velik prispevek, ki ga je Slovenija oblikovala za nov okvir evropske mladinske

politike. Spodbujanje participacije vseh mladih in njihovega dejavnega državljanstva je že od sprejetja bele knjige pomembna naloga mladinske politike, vendar pa je za zagotavljanje njihovih enakih možnosti pomembno oblikovati dodatne ukrepe, ki bodo omogočali razvoj individualnih zmožnosti mladih z manj priložnostmi ter pripomogli k premagovanju predsodkov in stereotipov v družbi, ki vodijo k socialni izključenosti posameznikov.

Mladi ključnega pomena za Evropo

Mladi so demografski segment z veliko gospodarsko in družbeno zmogljivostjo, zato je imela pomembno vlogo med našim predsedovanjem tudi evropska mladinska politika. V današnji EU imajo številni mladi manj priložnosti iz družbenih, etničnih in drugih razlogov. Zato je pomembno, da se Evropska unija spopade s problemi mladih na področjih izobraževanja, usposabljanja, mobilnosti, zaposlovanja, socialne in stanovanjske politike ter podjetništva. Poleg brezposelnosti med mladimi – stopnja brezposelnosti mladih je namreč v Evropski uniji več kot dvakrat višja kot stopnja brezposelnosti za vse starostne skupine – le malo manj kot petina mladih živi blizu ali pod mejo revščine in kar 15 odstotkov mladih konča šolanje brez dokončane izobrazbe. Poleg svetlih strani mladosti tako obstajajo tudi manj svetle, kot so negotova in začasna delovna razmerja in mladim neprijazen trg dela, ki spodbujata podzaposlenost mladih, osip mladih v izobraževalnem procesu ter diskriminacija nekaterih skupin mladih na osnovi rase, spola oz. invalidnosti. Mladi z manj priložnostmi se sami težko vključijo v odločanje, zato mora vladna sfera razviti načine in metode za njihovo uspešno vključitev v procese odločanja, s čimer bodo lahko tudi mladi z manj priložnostmi sami prispevali k odpravi problemov, s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju.

Prihodnost

Slovenija je poglobila razpravo o prihodnosti evropske mladinske politike, ki se je na podlagi pobude Evropske komisije začela med avstrijskim in nadaljevala med finskim predsedovanjem. Trio predsedstev si je zadal za cilj ugotoviti, kako se obstoječi okvir za evropsko sodelovanje na mladinskem področju lahko okrepi, zlasti glede vprašanj, povezanih z Evropskim paktom za mlade, in povečati razsežnosti mladinske politike na vsa področja, ki se tičejo mladih.

Z mladinskimi organizacijami in mladimi bo Slovenija še naprej skušala najti načine za doseganje aktivnejše participacije mladih v razpravah in procesih sprejemanja odločitev, posebej pa bo težila k spodbujanju participacije mladih z manj priložnostmi v družbi ter vrednot, kot so medsebojno spoštovanje, raznovrstnost, enakopravnost, človeško dostojanstvo in solidarnost.

»Aktivna participacija mladih z manj priložnostmi v družbi« zadeva VSE in prav vsakega izmed nas.

K uspehu kampanje lahko v veliki meri prispeva aktivno sodelovanje vladnega in nevladnega sektorja, pa tudi VI kot posamezniki ali posameznice, ne glede na to, ali prihajate iz vladne ali nevladne organizacije, gospodarskega sektorja, sindikata, šole ... Podprite kampanjo s svojimi idejami, aktivnostmi, svojim delom ali časom. Vzpodbujamo vas k pisanju, ki prispeva širiti glavno sporočilo kampanje. Če bi radi o tem karkoli napisali, se oglasite na elektronski naslov info@katedra-on.net. Veseli bomo vašega odziva. Besede imajo moč. Besede predstavljajo vrednote. Ubesežite misli in dejanja! In naj bo vsak dan priložnost – na eni strani za razmislek o položaju mladih v svetu in na drugi strani priložnost za konkretna dejanja – za vsakega izmed nas!

Življenje: zabavišče ali delovišče?

Enostransko delo ustvarja enostranske ljudi. Delavci v tovarnah, ki nikoli ne vidijo izdelkov svojih rok, niti nimajo od njih dobička, opravljajo slednjega. Predindustrijski, predmanufaktorni starogrški obrtniki pa so bližje prvemu, ustvarjalnemu, izpopolnjevalnemu delu. Kakšno delo pa opravlja današnji proletarec? Marsikdaj je zahvalen, če sploh kakšno.

ROK PLAVČAK

Krščanstvo je že od nekdaj razumelo delo kot božjo kazen, kajti »Bog je odpravil človeka iz edenskega vrta obdelovat zemljo, iz katere je bil vzet.« (1 Mz 3). Bog je prekel zemljo in Adamovi sinovi in hčere so v potu svojega obraza od tedaj jedli kruh. Delo je pravzaprav kazen in pokora za izvirni greh. Oddih, zadovoljstvo, sreča in blaženost so bili prestavljeni v onstranstvo; zemeljsko ugodje izgnano iz tuzemskega življenja, sreča pobožnosti namenjena le najvernejšim in Bogu najbolj všečnim. Zabava (fun), razumljena v najširšem pomenu besede, je veljala za nizkotno in grešno dejavnost, ki so jo pripisovali razuzdancem, prešuštnikom, vlačugam, knezom sodomskim in ljudstvu gomorskemu.

Grška zmernost v vsem

Grki so raje kakor delo imeli gostije, pitne daritve z molitvami, razmišljanja ob ognju, zleknjeni na udobnem ležišču. »Kdo si in od kod? In koliko ti je let, predragi?« so se spraševali (Ksenofan), raje, kakor da bi delali. Delo je bilo krepost sužnjev. »Najboljša je mera,« je vzklikal Kleobul in Periander je pravil: »Vaja je vse.« Solonov izrek pa je vse opozarjal: »Ničesar preveč.« Niti dela niti zabave. Kontemplativno življenje je življenje v zunanem brezdelju – podobno kakor krščansko asketstvo tisočletje zatem. Le da so filozofi iskali predvsem spoznanje, meniški teologi pa spoznanje v Bogu. Le v odsotnosti življenjsko potrebnih opravil, prepuščenih sužnjem, se je svobodni človek lahko popolnoma predal globokemu razmišljanju, filozofiji in politiki. Pomembnim rečem.

Razsvetljensko osvobojenje zabave in ugodja

Razsvetljenstvo je ugodje zabave in sreče povleklo iz obljubljenega paradiza na Zemljo, v resničnost, ga prvič naredilo vsaj načeloma do-

stopnega vsakomur, ne glede na njegovo veroizpoved, narodnost ali socialni stalež. Bogataši so iskali užitke v salonih in bordelih, v naročjih kurtizan, v igrah pola ali v lovu, medtem ko so si reveži pripovedovali zgodbe, metali zarjavele podkve, zaganjali vrtavke in se zapijali v beznicah. Mnogi iščemo srečo v posvetnih, tuzemskih užitkih, malih in velikih, zato so jo lahko vsi zaužili kanec, saj ni (naj ne bi bila) odvisna od premoženja, družinskega imena ali hierarhičnega položaja. Tako je pravica do sreče našla pot celo v

Deklaracijo o neodvisnosti Združenih držav Amerike. Šele tedaj smo ljudje postali »enaki pred Bogom«.

Izgubljena priložnost izpolnitve vseh človekovih možnosti

Delo ni bilo več zgolj sredstvo golega preživetja, ohranjanja življenja, temveč je začelo postajati sredstvo posameznikovega samoizpopolnjevanja. Alain De Botton ugotavlja: »V preteklosti nihče še ni pomislil na to, da bi služabniku rekel, da lahko delo razvije njegov nesreč-

ni jaz: za kaj takega je bilo potrebno počakati na moderno teorijo managementa.« Opozoriti moramo še na Marxa, ki je razlikoval ustvarjalno delo, ki posamezniku omogoča, da razvija in izpolnjuje vse/čim več svojih možnosti, in neustvarjalno delo, ki ga razčloveči, mu vzame dostojanstvo in ga dela enodimenzionalnega. Enostransko delo ustvarja enostranske ljudi. Delavci v tovarnah, ki nikoli ne vidijo izdelkov svojih rok, niti nimajo od njih dobička, opravljajo slednjega. Predindustrijski, predmanufaktorni starogrški obrtniki pa so bližje prvemu, ustvarjalnemu, izpopolnjevalnemu delu. Kakšno delo pa opravlja današnji proletarec? Marsikdaj je zahvalen, če sploh kakšno.

Delo kot propaganda in kult

Komunizem je idealiziral delavca, saj je sam v osnovi ideologija proletariata. Nenazadnje sta bili prekrižani orodji simbol nove, rdeče ideologije. Rudarji in delavci v težki industriji so bili najbolj spoštovani in cenjeni člani komunistične družbe – izvzemši vodilne člane partije. Mišičasti delavci, vihteč kladiva in krampe, so postali novi idoli, popi in svetniki hkrati. Z delavskim krstom je ideologija dela dobila prave religiozne razsežnosti. Le s trdim delom v gulagih so ujetniki in politični prestopniki oddelali svojo kazen, če so se želeli (ponovno) vključiti v družbo. V najbolj obskurnih trenutkih zgodovine je torej delo tudi osvobajalo. Poredka zabava pa je bila možna zgolj v okviru ideološkega okvira državnih praznikov, proslav in propagande.

Kaj pa zabava?

Po razdobju komunizma in socializma se je človeško življenje dokončno razcepilo na dva pola. Na delo in na zabavo. Poglavitni delež življenja pripada delu. Tako mora posameznik najprej delati za preživetje. Človek tretjino dneva/odraslega življenja prebije kot delavec, kot ne povsem-on, kot avtomat. Kakor stroj opravlja delo, ki ohranja življenje. Šele ko enkrat opravi pokoro in si oddahne od naporenega dneva, se lahko začne zabava. Ki človeku, utrujenemu od enostranskega dela, sploh ni več zabavna. ■

Grki so raje kakor delo imeli gostije, pitne daritve z molitvami, razmišljanja ob ognju, zleknjeni na udobnem ležišču. »Kdo si in od kod? In koliko ti je let, predragi?« so se spraševali (Ksenofan), raje, kakor da bi delali. Delo je bilo krepost sužnjev.

Ameriško in slovensko hrepenenje

Ameriški predvolilni spektakel dosega vrelišče. V Sloveniji so volitve za nami in za razliko od ameriških so naše potekale precej bolj dolgočasno, vendar dovolj umazano, da so pritegnile veliko pozornosti. Ali je možna primerjava med slovensko levico in ameriški demokrati in ali je naša desnica dovolj konservativna, da jo lahko primerjamo z republikanci?

IGOR VIDEČNIK

Ko je Martin Luther King mlajši leta 1963 izrazil svojo vizijo, verjetno še sam ni verjel, da bo moralo miniti celih 45 let, preden se bodo njegove sanje morda celo uresničile. Demokratični temnopolti kandidat Barack Obama je človek, ki lahko zdaj uresniči sen, na katerega temnopolto ameriško prebivalstvo čaka že vso svojo zgodovino. Slovenci takšnih težav nimamo, pa čeprav na nek način tudi mi pišemo zgodovino, saj socialni demokrati v samostojni Sloveniji še niso slavili. Ameriške sanje o temnopoltem predsedniku na vse načine rušijo

na. Vendar rezultati slovenskih volitev še zdaleč ne bodo imeli tako usodnega pomena za svet, kot ga bodo imeli ameriški. Zato tudi ni nič čudnega, da se ameriška kampanja vleče že dve leti in je prerasla v predvolilni spektakel, ki mu ni primerjave. Na nek način je takšna fanatična kampanja tudi razumljiva. Ameriška populacija stremi k senzacionalnosti in aferam. Obamina kampanja pa je tudi kar precej sentimentalna. Geslo »Change We Can Believe In«, ki spremlja kampanjo Obame, morda celo malo spominja na tisto Pa-

pravi »Nikoli ne išči napak pri drugih, ampak vedno samo pri sebi«, omenjena modrost pa mu je najverjetneje prinesla stolček novega mandatarja.

V Ameriki je samo še vprašanje, ali je njihova družba že dovolj zrela, da izvoli temnopoltega predsednika, ki predstavlja za marsikoga edino upanje v zblizevanju vzhoda z zahodom. Na zrelost ameriške družbe opozarja tudi tako imenovani Bradleyjev efekt. Fenomen, ki so ga krstili ameriški strokovnjaki in analitiki, govori o tem, da njihova družba javno podpira temnopolte kandidate v znak

podpore boja proti rasizmu, vendar na volitvah, ki so anonimne, še vedno iz njih privre rasno razlikovanje, saj tokrat zaradi tajnosti nihče ne more nikomur ničesar očitati. Bradleyjev efekt je še posebej močno prisoten na ameriških županskih volitvah.

V primeru, da se Bradleyjev efekt pojavi tudi tokrat in Američani izvolijo ponovno republikanskega kandidata, se lahko nadajamo nič kaj povezovalni politiki med vzhodom in zahodom. Zagotovo bi bila prva McCainova akcija okrepitev ameriških vojakov v Iraku in dodaten priliv olja na ogenj v od-

Rezultati slovenskih volitev še zdaleč niso tako usodni za svet, kot bodo ameriški. Zato tudi ni nič čudnega, da je ameriška kampanja prerasla v spektakel, ki mu ni primerjave.

republikanci z Johnom McCainom na čelu. Konservativno usmerjen McCain je vse skupaj začel z dokaj neznano podpredsedniško kandidatko Sarah Palin. Guvernerka z Aljaske sproža dvome celo med republikanci, da o demokratih niti ne govorimo. Neizkušena Palinova bi lahko v primeru, da se McCainu kaj zgodi, postala celo predsednica Amerike. Spomnimo, da guvernerka v svojem prvem resnem intervjuju ni izključevala vojne med Ameriko in Rusijo v primeru, da Gruzija vstopi v zvezo Nato. Nespametne besede v času, ko svet stremi k dialogu in diplomatskemu reševanju mednarodnih sporov.

Čas za spremembe

Ameriška predvolilna kampanja postaja vse bolj napeta in tako, kot je bila slovenska, tudi zelo umaza-

horjevo »Odgovornost za spremembe«, vendar socialni demokrati še zdaleč niso tako čustveno vzklkali »Yes, We Can« kot to počnejo ameriški demokrati.

Evforija, ki se kaže preko luže, in naša dokaj melanholična kampanja jasno kažeta velike razlike v sami mentaliteti Evropejcev in Američanov. Vendar je tukaj ena stvar, ki je tako Slovencem kot Američanom skupna. Kot so pokazale naše volitve in kot kažejo ameriške raziskave, si vsi želimo sprememb. Američani, naveličani vojne politike sedanjega predsednika in vladavine republikancev, si želijo spremembe. Tudi v Sloveniji se je ljudstvo odločilo za mirnega politika, ki je kampanjo vodil profesionalno, elegantno in skoraj brez napadanja nasprotnikov. Borut Pahor se najverjetneje drži starogrškega filozofskega načela, ki

po spremembah

nosih do Irana. Vprašanje je samo še, ali si tega želi tudi ameriško ljudstvo. V Sloveniji se je ljudstvo odločilo proti oboroževalni politiki in zapravljanju davkoplačevalskega denarja za super moderno orožje. Čeprav Janez Janša napoveduje polarizacijo, pa vseeno ne moremo mimo dejstev, da je bila v njegovem mandatu močno prisotna.

Strategije

V Sloveniji je levi trojček vseskozi poudarjal spremembe in novo politiko. Podobno počne tudi Obama, ko piha na dušo in čustva de-

mokratov. Še posebno raste podpora Obami ravno zdaj, ko svet zajema gospodarska kriza in so se svetovne borze pojavile v rdečih številkah. Ameriško ljudstvo pri reševanju gospodarskih vprašanj veliko bolj zaupa Obami in prav nič ni čudno, da je ob polomiji Wall Streeta podpora slednjemu še dodatno zrasla. McCainova stališča proti državni regulaciji finančnih ustanov je Obama dodobra izkoristil in poudaril, da je prav takšna filozofija privedla do krize.

Janeza Janša je v veliki meri odnesla visoka inflacija, ki je najbolj udarila po slovenskih volivcih. Tako kot Obama obrača sebi v prid gospodarsko krizo, je to naredil tudi naš levi trojček. Pahor je vseskozi poudarjal, da je vlada glede inflacije preveč odlašala in ni pravočasno sprejela opozoril Banke Slovenije, da lahko inflacija postane velik problem ob uvedbi evra. Slovenske volivce je levica prepričala tudi z nenehnim poudarjanjem rešitve ključnih problemov v Sloveniji. Umakniti politiko iz gospodarstva, kulture, medijev, znanosti in končati polarizacijo so bili temelji, na katerih je temeljila opozicijska predvolilna kampanja. Ob poudarjanju, da je ljudem potrebno dati priložnost, da pokažejo svoje znanje in sposobnosti, pa je Pahor še dodatno pridobil na številu simpatizerjev.

Strategija Janše pa je tokrat bila graditi kampanjo na uspehih, ki jih večina Slovencev ni občutila, in čim bolj umazano napadati levico. Nekaj podobnega počne tudi McCain, ko Obami meče pod noge višanje davkov, uničenje drobnega gospodarstva in povečanje proračunske porabe. In da ne pozabimo na podtikanja o muslimanskem poreklu, teroristih in vlaganju v alternativne energijske vire.

Slovenija se je odločila za spremembe. Amerika se bo odločala 4. novembra 2008. Vprašanje ostaja samo, ali so Američani že dovolj zreli za spremembe ali bomo na njih morali počakati še nekaj časa. Vsekakor pa je Obama tisto majhno upanje, da se uresniči sen Martina Luthra Kinga in sen, da se vzhod in zahod ponovno nekoliko zblížata. ■

Za narodov blagor?

Piše: Dario Svetej

»Gasi teve, vidiš da te truje, poštenog čoveka natera da psuje ...«
Rambo Amadeus

Zgoraj zapisanih rim razvpitega črnogorskega glasbenika in zabavljača, nastalih v devetdesetih letih preteklega stoletja, najbrž ni potrebno prevajati. Čeprav so nastale v času vladavine srbskega trdorokca Slobodana Miloševića in bile naperjene proti njegovemu režimu ter njegovim posledicam, se jih je pri nas marsikdo spomnil v času volilnega cirka. Nič čudnega – notorična slovenska obsedenost s politiko je ob nedavni volilni mrzlici dobila skorajda biblične razsežnosti. In nekaterim močno nače(nja)la živce. Da ne bo pomote: osupljive spolitiziranosti družbe pri nas ni bilo mogoče spregledati že pred minulimi volitvami, toda to, čemur smo bili priče v času omenjene bitke za oblast oziroma bitke proti vladajoči garnituri in njenemu načinu vladanja, je na trenutke vendarle preseglo vse meje. Ne le dobrega okusa, temveč tudi zdravega razuma, katerega nujni sestavini sta dvom in zmožnost treznega pogleda z distance. V deželi, kjer so politik(ant)i očitno edine prave zvezde in je slednjega bolj malo, se je nedavno vsekakor marsikaj razkrilo. Ne le zaskrbljujoče nizka raven politične kulture glavnih protagonistov in naivnost volivcev, temveč tudi nedomiselnost in servilnost nekaterih predstavnikov množičnih medijev. Ti kot da ne morejo dojeti, da služijo javnosti, ne pa vsa-

kokratni vladajoči oblasti, ki se »za narodov blagor« med drugim vedno obda tudi s trumami piarovcev. No, slovenska demokracija (beri: strankokracija) in (ne)spretnost domačih politik(ant)ov sta se pred kratkim kljub vsemu razgaljali v najrazličnejših oblikah, barvah in izpeljankah. Medtem ko se je o prvi modrovalo in prepiralo še ob najbolj zakotnem gostilniškem šanku, se je tudi o orožarjih in njihovih poslih razvedelo veliko. Starim aferam so se preprosto pridružile nove, novim pa stare. In to je bilo tudi vse. Kar je v omenjenem spektaklu o »dobrih in zlih« marsikdo spregledal, je (bilo) predvsem dejstvo, da so se na domačem političnem parketu ponovno zavrteli bolj ali manj isti plesalci. Povedano drugače: davkoplačevalci in volivci že leta gledamo iste obraze, ki bolj ali manj (ne)spretno zamenjujejo samo stranke in svoje vloge, nikakor pa ne svojih (slabih) navad. Kot so na primer upiranje pogleda v preteklost, namesto v prihodnost. Dajanje obljub, za katere uresničitev je le malo možnosti in še manj resnične volje. Sklepanje najrazličnejših kompromisov, zavezništvo in koalicij samo zaradi lastnih koristi ali koristi lastnih strank. Zatiranje kritičnosti in ustvarjalnosti zavoljo »višjega« interesa. Ignoriranje sodobnih demokracijskih vrednot, vrednot sodobne družbe. Nespoštovanje pravne države in zahtev civilne družbe ...

Upate, da bo poslej vse drugače? Kdor živi od upanja, umira od lakote ... ■

Kri ni voda, nafta je zlato

Vojna v Iraku se kljub razglašeni zmagi še vedno nadaljuje, vnel pa se je tudi spor med iraško vlado in zahodnimi naftnimi multinacionalkami, medtem ko svetovno povpraševanje po nafti narašča. Po petih letih vojne, recesiji in odpiranju novih front v Afganistanu ter Pakistanu ima vojna na Bližnjem vzhodu vedno manj podpore.

SIMON RAJBAR

Vojni v Iraku in Afganistanu analitiki, vlade in snovalci teorij zarot pripisujejo različna ozadja, od maščevalnega pohoda do naftne grabežljivosti. Dejstvo pa je, da je ta vojna diskreditirala za zdaj edino svetovno vsepolitično organizacijo, v kateri so Nemčija, Rusija in Francija zagovarjale diplomatsko rešitev spora. A tudi te države so po diplomatskih vojnah z Washingtonom in Londonom izčrpale maja leta 2003 odobrile resolucijo 1483 ter s tem botrovale razgradnji iraške države. Če nekako skušamo vojno v Afganistanu pripisati nujni demonstraciji moči in pomi-

ritve ameriške javnosti po 11. septembru, pa za vojno v Iraku zmanjka kakršnih koli še tako ignorantskih izgovorov. Tudi laganje o Sadamovem orožju za množično uničevanje se je ob žrtvah vojaškega osebja na obeh straneh in civilnega prebivalstva hitro pozabilo. Po petih letih vojne je očitno, da zavojevalci niso naredili kakšne obširne analize o različnih kulturnih vplivih in posledicah vojne. Tony Blair je imel na temo Iraka en sam sestanek z uglednimi akademiki, na katerem je bilo njegovo edino vprašanje, če je Saddam Husein zloben človek. Toliko o resni politiki. Žalostna stvar je tudi, da teh analiz očitno ni opravil niti nihče od nasprotnikov vojne. Na-

mesto hitrega uvoza demokracije in stabilnosti sektaški spopadi v širši konflikt vlečejo še ostale države v regiji in po svetu. A če so Američani v tretjo največjo državo po zalogah nafte res hoteli pripeljati zahodne vrednote, zakaj so potem ob osvojitvi Bagdada zaščitili le ministrstvo za nafto, ne pa na primer enega zgodovinsko najbolj bogatih muzejev, ki je hranil artefakte Mezopotamije, »zibelke civilizacije«?

Naftna polja so »vojni plen«, ki so jih Američani želeli postaviti na dražbo. Po 36 letih odsotnosti zahodnih naftnih multinacionalk, ki jih je z nacionalizacijo izgnal Saddam Husein, se je zdelo, da bodo te spet stopile na iraška tla. Ven-

dar pa je med iraško vlado in multinacionalkami nastal spor, ker so te v zameno za obnovo zastarele infrastrukture zahtevale iraško nafto, s katero bi v dveh letih vsaka od petih največjih družb dobila 320 milijonov evrov. Obnovo zavirajo tudi ameriška podjetja, ki si želijo dobiti najboljše posle. Američanom se račun namreč ni izšel, saj so v iraško naftno infrastrukturo vložili več kot milijardo evrov, dobili pa so malo nafte za veliko krvi. Potrebe po nafti so velike, kar je razvidno že iz osnovne računice iraške in afganistanske pustolovščine. Po zadnjih podatkih ameriškega Department of Defense, ki sprotne natančnejših statistik iz varnostnih razlogov ne objavlja, je v Iraku trenutno 140.000 vojakov, v vedno bolj nemirnem Afganistanu pa je dobrih 48.000 vojakov porazdeljenih med ameriške sile, NATO ter Nacionalno gardo oziroma rezervo. Ameriški vojak v teh dveh državah porabi povprečno 16 galon nafte na dan, kar znaša 60 litrov in pol, ki jih potrošijo tanki, letala, oklepna vozila, tovornjaki in helikopteri. Če to pomnožimo s povprečno dnevno porabo na osebo, ugotovimo, da ZDA na tem območju porabijo skoraj 11 in pol milijonov litrov nafte na dan! To znese 4,2 milijarde litrov na leto! Po podatkih biotehnične fakultete v Ljubljani Američan v 70 letih svojega življenja porabi 80.000 litrov nafte. Vlada ZDA je samo za vojno v Iraku do sedaj porabila 600 milijard davkoplačevalskega denarja, za leto 2008 pa odobrila še dodatnih 200 milijard. Ironično na drugi strani sveta Američani protestirajo zaradi vedno bolj dragega goriva, ki ga morajo natočiti v svoje prevelike in požrešne avtomobile. Isti težki avtomobili, ki jih uporabljajo na bojiščih, služijo tudi kot osebni avtomobili za vsakdanje opravke, njihova velikost pa naj bi ponazarjala ameriške sanje.

Počasno ministrstvo

Po desetih letih, odkar je tudi v Sloveniji gojenje industrijske konoplje legalno, še vedno ne teče vse tako, kot bi moralo. Tako je logično, da se kmetje za ta poseg raje ne odločajo, saj se bojijo, da bi jih roka pravice neupravičeno udarila.

VESNA LOVREC

Antonu Gazvodi iz Hrušice pri Novem mestu, kateremu so policisti leta 1997 in leta 1998 neupravičeno uničili nasada industrijske konoplje, ki jo je gojil za pridobivanje eteričnega olja, ministrstvo za notranje zadeve sprva ni nameravalo izplačati odškodnine, kot je to ministrstvu po deset let trajajočem Gazvodovem boju s sodnimi mlini naložilo višje sodišče. Sodišče je Gazvodi prisodilo 122.634 evrov odškodnine z obrestmi, kar je skupaj znašalo nekaj več kot 238.000 evrov, notranje ministrstvo pa je odločitev sodišča sprva ignoriralo. Šele mesec dni po tem, ko je Anton Gazvoda zaradi ignorance notranjega ministrstva prišel z gladovno stavko znotraj stavbe omenjenega ministrstva, se je minister Dragutin Matej potem, ko so nanj pritisnili tudi pravniki in varuhinja človekovih pravic Zdenka Čebašek Travnik, odločil, da bo notranje ministrstvo odškodnino Gazvodi končno plačalo. Kot je znano, je gojenje konoplje, ki v suhi snovi ne vsebuje več ko 0,2 odstotka THC, v Sloveniji dovoljeno od leta 1998, vendar se je kljub zakonodaji, ki gojenje

industrijske konoplje dovoljuje, nekajkrat zgodilo, da je konopljo namesto pridelovalcev požela kar policija. Notranje ministrstvo je bilo za razliko od kmetijskega dolgo časa namreč mnenja, da navadne konoplje ne gre šteti zgolj za tipično industrijsko rastlino, ki služi za pridelovanje hrane, obleke, zdravil, kozmetičnih izdelkov, gradbenega materiala itd. Notranje ministrstvo je tako odredilo, da morajo biti površine z industrijsko konopljo zaščitene z visokimi ograjami in da morajo biti nasadi tudi fizično varovani. Ministrstvo za kmetijstvo je dokazovalo, da takšne prakse ni nikjer na svetu, saj zakaj bi varovali rastline, ki jih ni mogoče zlorabiti za drogo. Leta 2004 je ministrstvo za kmetijstvo tako sprejelo Pravilnik o pogojih za pridobitev dovoljenja za gojenje konoplje, kjer varovanje ni omenjeno. Vlogo za pridobitev dovoljenja je potrebno oddati do 31. maja, vlagatelj pa morajo k njej priložiti še kopijo karte kmetijskega gospodarstva z vrisano površino posamezne sorte konoplje ter dokazilo, da vlagatelj v zadnjih petih letih ni bil obsojen za kaznivo dejanje neupravičene proizvodnje

mamil in prometa z njimi. Nasadi, za katere Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ni izdalo dovoljenja, so nelegalni in če policisti najdejo nelegalni nasad konoplje, morajo o tem obvestiti preiskovalnega sodnika pristojnega okrožnega sodišča ter državnega tožilca, ki sta po zakonu dolžna opraviti ogled kraja kaznivega dejanja. Če preiskovalni sodnik ne pride takoj na sam kraj, ogled opravijo policisti, ki konopljo požanejo in jo shranijo v primernih prostorih. V skladu z internimi navodili opravijo tudi vzorčenje. Posušeno prepovedano drogo posamične enote pošiljajo pristojnemu oddelku kriminalistične tehnike, ki drogo po ustaljeni poti da v hrambo. Policisti o vseh ugotovitvah s kazensko ovadbo ali poročilom seznani pristojno okrožno državno tožilstvo, z zaprosilom za izdajo odredbe za predčasno uničenje odkritih in požetih rastlin. Po prejemu odredbe se prepovedana droga, na katero se odredba nanaša, uniči v eni od slovenskih sežigalnic.

S sprejetjem uredbe o načinu ravnanja z zaseženimi drogami, ki jo je slovenska vlada sprejela junija lani,

se je spremenil tudi način uničenja zasežene prepovedane droge. Ko policisti odkrijejo nasad konoplje, morajo najprej ugotoviti, ali gre za zakonit ali nezakonit nasad. Ker so zakoniti nasadi konoplje zgolj tisti, katerih pridelovalci imajo s strani pristojnega ministrstva ustrezno dovoljenje, se zastavlja vprašanje, kako je mogoče, da pridelovalci, ki so vlogo za dovoljenje oddali v ustreznem roku, tega še do danes, ko je že čas žetve, niso prejeli? Se lahko zgodi, da kriminalisti pridelovalcu konoplje, ki kljub temu, da ustreza vsem pogojem, dovoljenja za gojenje pa na papirju še ni prejel, pridelek požanejo? Slednje smo preverili na kmetijskem ministrstvu, saj smo neuradno izvedeli, da so kriminalisti nedavno obiskali pridelovalca konoplje v Prekmurju, ki se je zaradi nedoslednosti ministrstva za kmetijstvo skoraj znašel v zagati. Ker ni imel dovoljenja, bi mu kriminalisti – teoretično – nasad lahko poželi. Tokrat temu ni bilo tako, namesto da bi želi, so raje poklicali na pristojno ministrstvo in preverili, ali je bila vloga zares oddana. Kako je mogoče, da je čakanje na vlogo tako dolgo, in ali smejo pridelovalci konopljo posejati, preden dobijo dovoljenje za to, smo povprašali na ministrstvu za kmetijstvo. Prejeli smo odgovor, da je letošnja zamuda pri izdaji vlog izjemna, da to sicer pridelovalcem na bi smelo povzročiti težav, ker bodo dovoljenja kmalu izdana. »Vseh devet pridelovalcev bo dovoljenja namreč dobilo po pošti do konca tega tedna,« so 16. septembra odgovorili z ministrstva ter še pojasnili, da od leta 2004, odkar velja pravilnik za gojenje konoplje, v Sloveniji pridelovalci niso imeli težav. Se lahko posameznik znajde v težavah, ker je konopljo posejal brez dovoljenja? Na ministrstvu nekoliko v zadregi odgovarjajo, da bi se to lahko zgodilo, če dovoljenje sploh ne bi bilo izdano, a da v dosedanjih praksi primera, da prosilcu dovoljenja ne bi izdali, še ni bilo. Dodali so tudi, da je agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja letos opravila nadzor pri treh (od devetih) pridelovalcih industrijske konoplje in pri nobenem ni ugotovila nepravilnosti. Ko smo pri pridelovalcih preverili, ali so v nabiralnikih 19. septembra res našli dovoljenja za gojenje konoplje, kot je to obljubilo ministrstvo, smo ugotovili, da na ministrstvu niso »mož beseda«.

Veliko podjetniških idej

Veliko ljudi, predvsem pa tudi veliko študentov, ima dobre ideje, a jih ne more prodati niti za majhne vsote denarja, ker svojih idej ne zna realizirati. Obstaja veliko natečajev, ki vzpodbujajo tovrstno realizacijo, pomagajo pa nam lahko tudi mehanizmi, ki delujejo v sodelovanju z univerzo.

DAŠA PURGAJ

Razvoj podjetniške ideje je dolgotrajen proces, pri katerem marsikdo obupa. Pravzaprav si sploh ne upa začeti idejo razvijati. Poti do dobrih podjetniških idej je veliko in v večini primerov imamo določeno izhodišče (študija, hobi, lastni interesi ...), na katerem moramo graditi, dokler naša ideja ne ustreza vsem osnovnim kriterijem dobre ideje.

Kdaj je ideja podjetniška ideja?

Prvi element, ki ga mora imeti vsaka ideja, je kompetenca oziroma tista stvar, s katero delamo v podjetju, denar na dolgi rok, pa jo konkurenca ne more z lahkoto skopirati. Če posedujemo določeno tehnologijo, s katero edini znamo rešiti določen primer, torej imamo monopol, je že to naš diferenciator, saj bodo kupci enostavno primorani kupovati pri nas. Drugi ekstrem je, če se lotimo nečesa, kjer je trg že zasičen. Pomembno je, da se ločimo od drugih in smo inovativni.

Kako zaščititi svoje možgane?

Resnične novosti so seveda rezultat napornega ustvarjalnega dela, kar je večinoma povezano z zelo visokimi denarnimi sredstvi, zato je potrebno to delo na tak ali drugačen način zaščititi. Ponavadi želimo z ustvarjalnim delom doseči konkurenčno prednost pred ostalimi podjetji v panogi. Razmisliti je torej potrebno o vseh konkurenčnih prednostih, ki jih ima izdelek ali storitev, kako dolgo bodo trajali in načine, kako jih zaščititi. Uspešna zaščita in izraba intelektualne lastnine lahko pritegne kapital in ustvari dohodek ter vpliva na dolgoročno uspešnost poslovanja podjetja. V podjetništvu je, kot piše Blaž Kos, bistvena rast, razvoj, konkurenca nas v to neprestano sili. Obstaja pa dokument, s katerim se lahko del-

no zaščitimo, prav tako pa izkaže resnost »podjetja« in izkušnje. Gre za Sporazum o varovanju poslovnih skrivnosti (Non-disclosure agreement), ki je praksa, da se ga podpisuje pri predstavitvah idej podjetij, ki so v začetnih fazah rasti ali pa še na ravni ideje tik pred ustanovitvijo. Pri zaščiti intelektualne lastnine lahko inovatorjem pomaga tudi Pisarna za transfer tehnologij, ki se ukvarja s tem, kako idejo realizirati in jo prenesti v prakso ter jo avtorizirati. V primeru, da imamo res izjemno tehnolo-

gijo, pa podrobnosti delovanja le-te ne bi želeli razkriti, obstaja še ena zelo smiselna rešitev. To je, da iz poslovnega načrta izvememo tehnološki del in ga zapišemo v Tehničnih specifikacijah (Technology Whitepaper). Kos še navaja, naj v poslovnem načrtu zapišemo vse koristi, ki jih prinaša tehnologija, aplikacije ter seveda pokrijemo vsa ostala poglavja poslovnega načrta. Tehnične specifikacije pa pokažemo šele ob podpisu pogodbe. Pomembno je omeniti še formalno zaščito, ki je v nekat-

rih primerih nujna (biotehnologija, medicinska oprema, farmacija itn.), v večini pa velik problem in dilema. Tukaj so seveda deliktni predvsem patenti. Blagovno znamko je seveda imeti smiselno vedno zaščiteno, modeli pa pridejo v poštev zopet zgolj v določenih panogah.

Kaj pa podjetniško izobraževanje na univerzah?

Univerze in druge visokošolske institucije igrajo pomembno vlogo pri uspešnem gospodarskem preboju, saj združujejo kritično maso visokoizobraženih kadrov, ki lahko s svojim ekspertnim znanjem razvijejo nove tehnologije ter uveljavijo novosti, ki so lahko podlaga za razvoj novih podjetniških idej. V razvitih državah je pedagoško usmerjeno univerzo že zdavnaj nadomestila raziskovalno

V Mariboru je med mladimi raziskovalci in bodočimi podjetniki gotovo najbolj poznana Tovarna podjetmov, ki se že vrsto let trudi pomagati mladim inovatorjem pri razvoju njihovih idej.

ostane le na papirju

usmerjena univerza. Še več, naj-uspešnejše sodobne univerze so tiste, ki so vpete v nacionalno in globalno gospodarstvo ter izvajajo ob pedagoški in raziskovalni tudi razvojno funkcijo. Temu idealu se seveda skušamo približati tudi v slovenskem prostoru, a je pot bolj trnova, kot zgleđa. Prof. dr. Miroslav Rebernik in mag. Matej Rus z mariborske Ekonomsko-poslovne fakultete sta že pred leti pisala o ključnih neposrednih ciljih vključevanja podjetniškega izobraževanja in podjetniških usposabljanj v visoko šolstvo za neposredne koristnike izobraževalnih vsebin. Ti cilji so naslednji:

1. Pridobitev osnovnega vedenja o podjetništvu, podjetjih in njihovem pomenu za razvoj družbe.
 2. Poznavanje procesa nastajanja novih podjetij (pridobitev specifičnih znanj).
 3. Razvoj ključnih podjetniških veščin in kompetenc.
- Uspešno izvajanje podjetniških programov v univerzitetnem oko-

lju bo posredno prispevalo k doseganju ključnih posrednih ciljev, ki so bistvenega pomena za uspešen razvoj naše družbe:

1. Dvig podjetniške kulture v akademskem okolju.
2. Povečana stopnja zaposljivosti dodiplomskih in podiplomskih študentov.
3. Povečana stopnja zavedanja o možnostih za razvoj lastne podjetniške kariere.
4. Povečanje števila univerzitetnih spin-off podjetij.
5. Povečana stopnja zavedanja o pomenu podjetništva za družbo.
6. Povečanje obsega prenosa tehnologij iz univerzitetnih laboratorijev v gospodarstvo.

Veliko razpisov in natečajev

Kot že rečeno, pa obstaja v našem prostoru kar nekaj razpisov in natečajev, ki vzpodbujajo razvoj podjetniških idej. Zagotovo najbolj poznan je izbor za najpodjetniško idejo, ki ga organizirata Tovarna podjetmov in časnik Finance. V izboru vsako leto sodeluje čez 50 podjetniških pobud. Med vsemi strokovna in investitorska komisija izbere 16 finalistov, od tega 6 poslovnih načrtov, 5 mladih podjetij in 5 uveljavljenih podjetij. V vsaki od treh kategorij komisija izbere zmagovalca. Če pogledamo zmagovalce zadnjih dveh let, pravzaprav ugotovimo, da podjetniška ideja na prvi pogled ni bila nič presenetljivo novega, a ima vseeno kanček razvite in dodelane ideje, ki jo je ekipa znala realizirati. Lani so za najboljše inovativno uveljavljeno podjetje izbrali podjetje Halcom. Najboljše inovativno mlado podjetje je postalo podjetje Ekliptik, med poslovnimi načrti pa je bil najboljše ocenjen poslovni načrt podjetja Elaphe avtorjev Gorazda Lampiča in Andreja Detela. Nagradjenca sta prejela denarno nagrado v višini 12.500 evrov. Zmagovalca v kategoriji najbolj inovativnih mladih podjetij je bil bogatejši za enoletno šolnino podjetniškega centra CEED Top Class, najboljše že uveljavljeno podjetje pa je prejelo šolnino za Mednarodno podiplomsko šolo Instituta

Jožef Stefan in posebne mentorске ure. V letošnjem letu je nagrada za najpodjetniško idejo med mladimi podjetji prejelo podjetje OBS (Online Booking System) Dejana Romiha, ki namerava na spletni strani gogoski.com predstaviti večino evropskih, avstralskih in novozelandskih smučišč ter omogočiti rezervacijo namestitvenih zmogljivosti. Med poslovnimi načrti je komisija najbolj prepričal računalniški program za semantično označevanje in iskanje slik. Za razvoj in trženje programa je Sergej Rinc ustanovil podjetje Spletin.net. Nagrade za tretjo kategorijo uveljavljenih podjetij niso podelili zaradi premajhnega števila prijavljenih kakovostnih idej.

Bogata zakladnica Tovarne podjetmov

V Mariboru je med mladimi raziskovalci in bodočimi podjetniki gotovo najbolj poznana Tovarna podjetmov, ki se že vrsto let trudi pomagati mladim inovatorjem pri razvoju njihovih idej. Pod njenim okriljem deluje tudi podjetniški inkubator Univerze v Mariboru, ki ponuja tudi brezplačne podjetniške delavnice po vsej Sloveniji. Prav v tem času pa potekajo tudi motivacijske podjetniške delavnice, s katerimi želijo vzpodbuditi mlada novonastala podjetja, da se vključijo v slovensko tekmovanje Start-up podjetij, ki so ga prvič izvedli prav letos. Zmagalo je biotehnoško podjetje Aces Bio, ki je redni član Ljubljanskega tehnološkega parka. Podjetje deluje na področju raziskav, razvoja in svetovanja za farmacevtsko, prehransko in kemično industrijo. Glavna moč podjetja je v manipulaciji sekundarnih metabolitov, izboljševanju industrijskih sevov, izboljševanju profila nečistoč, optimizaciji produkcijskih gojišč in razvoju bioprocsov.

Dobrim podjetniškim idejam so torej na široko odprta vrata inkubatorjev, znanstvenih parkov in nenazadnje univerz, kjer se ideje najpogosteje rodijo.

PODLUPO

Google izziv

Svoje ideje pa lahko seveda prijavite tudi na tuje razpise. Spletni gigant Google letos praznuje desetletnico delovanja, ki jo bo obeležil s posebnim natečajem, na katerem bodo uporabniki in strokovna žirija izbrali pet najbolj inovativnih idej, ki bi lahko spreminile svet. V podjetju so za pet najboljših idej, ki jih bodo izbrali prihodnje pomlad, namenili deset milijonov ameriških dolarjev. S temi sredstvi naj bi zagotovili, da bodo izbrane ideje tudi uresničili. Projekt so poimenovali 10 to the 100th (10 na 100. potenco), kar je povezano predvsem z izvorom imena Google. To namreč izhaja iz angleške besede googol, ki pomeni rezultat, ki ga dobimo ob izračunu 10 na 100. potenco.

S tokratno akcijo želijo svoje uporabnike spodbuditi h kreativnosti, številnim ljudem pa z izvirnimi realiziranimi zamislimi uporabnikov olajšati vsakdanje življenje.

Najboljših pet zamisli, ki jih bodo Googleovi uporabniki posredovali preko posebnega obrazca na spletni strani www.project10tothe100.com, bo Google nagradil s desetimi milijoni ameriških dolarjev, s čimer bo zagotovil njihovo uresničitev. Avtorji zmagovalnih idej natečaja ne bodo deležni denarne nagrade, kot so napočno poročali številni mediji. »Avtorji bodo nagajeni z dobro karmo in zadovoljstvom, da so njihove ideje resnično pripomogle velikemu številu ljudi,« je zapisal Google. Rok za oddajo idej je 20. oktober, nato pa bo skupina Googleovih strokovnjakov izbrala sto najboljših, ki jih bodo objavili 27. januarja prihodnje leto. Uporabniki bodo izmed teh izluščili 20 favoritov, nato pa bo strokovna žirija izmed teh izbrala pet zmagovalnih zamisli.

Harvard in statistika z

»Tudi vi iščete uvodno srečanje magistrskih študentov?« vprašam osebo ob dvigalu. Piflarska očala, iz čopa uhajajoči lasje, mapa s harvardskim pečatom – ah, stereotipna bodoča podiplomska študentka na pedagoški fakulteti ene najbolj znanih univerz na svetu. »Da,« odvrne domnevna sošolka. »Sem Holly. Tvoja profesorica.«

URŠKA SLANA

Kaj pa drugega, pomislim: prvih pet sekund na novi šoli, pa mi je že uspelo profesorico zamenjati za študentko. Trenutek kasneje se dodobra obložena z mapami, obrazci in informacijami sesedem k eni od okroglih miz in se predstavim bodočim sošolcem. Tokrat prav zares sošolcem.

Janel je zadnji dve leti preživela z uličnimi otroki v Tanzaniji. Štiriindvajsetletni Carlos je najmlajši brazilski vodja usposabljanj za mormonske misionarje. Na videz krhka Laurel vodi tritedenske tečaje preživetja v divjini za mladostnike, obsojene na prestajanje zaporne kazni. Tu je še T.J. s končano pravno fakulteto in doktoratom iz sociolo-

gije. Ali pa Ryan, pomočnik ravnatelja na eni najbolj zaželenih bostonskih srednjih šol. Ojojoj ... Spraševati se začnem, ali sprejemno pismo ni bilo kakšna nenavadna pomota ... Tako se je skoraj natanko pred enim letom začela moja kariera podiplomske študentke na Harvard Graduate School of Education v magistrskem programu Risk and Prevention: Adolescence. Le-ta je eden redkih študijskih programov za strokovnjake, ki se bodo ukvarjali s posebej ranljivimi in zahtevnimi skupinami mladostnikov. Posebnost programa je obvezna tedenska študijska praksa. V letošnjem akademskem letu smo tako v različnih bostonskih soseskah sodelovali pri igralnih uricah za brezdomske otroke, raziskovali stališča članov mladinskih tolpe do vrstniškega nasilja, delovali kot svetovalci v osnovnih in srednjih šolah ali poučevali v programih, namenjenih najstniškim mamicam.

Študentsko življenje se običajno odvija v univerzitetnem kampusu med študentskim domom, knjižnico in fakulteto. V živahen študentski utrip Bostona in sosednjega Cambridgea, v harvardski trg z zelenicami in zgradbami iz rdeče opeke, modernistične stavbe sosednje odlične tehnične univerze MIT, staromodni in hkrati moderni center Bostona, kamnite mostove čez reko Charles in drevesa ob rečnem bregu sem se takoj zaljubila. Zaradi prakse, pa naj je približala še drugo, manj lepo stran: segregirane irske, črne, kitajske ali latino soseske s pisano in razburljivo specifično kulturo, ki velikokrat ostane nerazumljena in odrinjena na rob. Ta obraza Bostona ima tipičen študent s štirimi študijskimi predmeti na semester le redko priložnost spoznati.

Štirje akademski predmeti so se kmalu izkazali za napornejši zalogaj, kot je bilo videti sprva. V ameriškem visokošolskem sistemu se od študentov pričakuje, da bodo prišli na predavanja pripravljeni. Ustnih izpitov ni, pač pa se ocenjuje sodelovanje študenta na predavanjih in v sekcijah, majhnih debatnih skupi-

nah z manj kot deset študenti. Zato se le redko zgodi, da študent ne bi prebral (in obvladal) študijske literature. Količina le-te je seveda neobvladljiva. »It's not humanly possible,« je bil običajen refren izkušenih doktorskih študentov, ko smo jih pr-

Najboljši del Harvarda so ljudje: v prvi vrsti zanimivi in zavzeti sošolci. Nič ne stke tesnega prijateljstva tako učinkovito kot skupen obup nad nerazumljivim znanstvenim žargonom v strokovnem članku ob treh ponovih. Prav zabavno pa je tudi pohajko-

vi letniki prosili za nasvet, kako naj preberemo vse predpisane knjige in članke. S povprečno petimi urami spanja na noč in 38,64 tipkanimi stranmi seminarskih nalog na teden smo počasi ujeli ritem učenja in življenja na barviti, še zdaleč ne idealni, a vsekakor razburljivi izobraževalni instituciji.

vati po šolskem hodniku in se skoraj zaleteti v avtorja knjige, ki si jo pred leti bral kot dodiplomski študent šest ur časovne razlike stran. Vsaka harvardska šola ima nekaj legendarnih profesorjev. Na pedagoški so to profesorji statistike. Prvo stopnjo, ki ji študentje ljubkovalno rečejo »stats with love«, statistika z

PODLUPO

Harvard v številkah

Leta 1636 ustanovljeno univerzo Harvard sestavljajo kolidž in 11 podiplomskih šol. Približno 6.700 dodiplomskih in 12.500 podiplomskih študentov ima na voljo zajetno knjižno zbirko, ki obsega nad 15.500.000 knjig, razporejenih v več kot 80 knjižnicah. Na univerzi pod vodstvom predsednice Drew Faust poučuje 10.674 profesorjev medicinske fakultete in 2.497 profesorjev ostalih šol. Med nekdanjimi in sedanjimi harvardskimi profesorji je 43 Nobelovih nagrajencev. Akademsko odličnost ni poceni: v akademskem letu 2008/09 šolnina za dodiplomske študente znaša 32.557 USD (približno toliko znaša tudi povprečen paket finančne pomoči študentom), celotni enoletni stroški bivanja na univerzi, vključno s šolnino, pa so ocenjeni na več kot 50.000 USD. Harvard ocenjuje, da po svetu trenutno živi več kot 270.000 njegovih diplomantov.

Ljubeznijo

Kristijan Jejič

Ljubeznijo, poučuje očetovski profesor Terrence Tivnan. Na nadaljevalni stopnji predava zloglasna, a odlična Judith Singer, ki to počne z morda nekoliko manj ljubezni, a z veliko mero »attitude«. Za najtežji statistični predmet veljajo »stats with obsession«, predavanja Johna Willeta, izvrstnega analitika in neusmiljenega

kritika površnih raziskav.

Vas zanima? Vsi trije predavatelji svoja predavanja snemajo in posnetke objavljajo na spletni strani predmeta, kjer so dostopni tudi širši javnosti. Z besedami sanjske statistične ekipe: kdor ima dovolj raziskovalne žilice, da posnetke najde na spletu, naj kar pride na Harvard.

»Končno zdrava prehrana za dijake,« so v eno vzkliknili starši in stroka, ko smo dobili subvencionirano prehrano dijakov. A kaj smo res dobili?

Zdrava prehrana

V razvitem svetu je na pohodu epidemija debelosti. Obstajajo celo skupnosti, kjer je vsak drugi pretežek in vsak tretji predebel. Telesna teža in debelost sta v veliki meri odvisni od življenjskega sloga posameznika, zato je prav, da že mladino vzgajamo v duhu zdrave prehrane in gibanja. Prav vzgojni vidik je bil eden od argumentov za subvencionirano prehrano dijakov, saj so bili slednji v preteklosti prepuščeni različnim restavracijam hitre prehrane, prigrizkom, sladkarijam ipd. Vsakdo se strinja, da je bilo temu treba narediti konec. Po številnih letih in razmeroma težkih pogajanjih so le uspeli prepričati pristojne, da razvežejo svojo mošnjo. Če je k temu pripomoglo predvolilno vzdušje ali osebna zgodba funkcionarke na pristojnem ministrstvu, ni pomembno. Šteje le, da smo dobili svoje. Tako nekako je bilo slišati zagovornike organizirane srednješolske prehrane ob sprejemu odločitve. Žal so ob vseh primerjavah s študentskimi boni pozabili, da ponudnike le-teh nadzirajo, da so podvrženi vsaj osnovnim standardom kakovosti in da je njihova vrednost večinoma znatno višja. Nekako se zdi tudi, da poltretji evro ni prav velika vsota denarja za zdravo prehrano, ki vsaj po izkušnjah s cenami v trgovinah ni prav poceni. Trditev, da je višina dijaške subvencije usklajena s študentsko, drži, vendar vsi študentje zlahka potrdimo, da večino bonov doplačamo v razmeroma

visokem deležu. Seveda obstaja možnost, da dijaki pojedjo manj in zato potrebujejo manj denarja za hrano, čeprav osebno v to dvomim. Hkrati je zanimiv podatek, da velik del srednjih šol nima prostorov za organizirano prehrano dijakov. Prisiljene so torej sodelovati z bližnjimi gostilnami, ki so gotovo dobro okolje za vzgojo otrok. Svojevrsna je država, kjer šole organizirajo vsakodnevne obiske gostiln. Cinik bi rekel, da je Slovenija pač pivska država. Resnično sem vesel, da nov zakon o varnosti v cestnem prometu kaže tako dobre rezultate, ker ob misli, da se vsak dan gruča lačnih dijakov poda čez prometnice do bližnje gostilne, nisem najbolj pomirjen. Morda bi veljalo ob uveljavitvi subvencionirane prehrane dijakov hkrati razmisliti še o dodatnem tečaju prometne vzgoje. No, mnogo bolj kot sama pot do teh gostiln je problematična hrana, ki jo v teh gostilnah strežejo. Že uvodoma sem se vprašal, ali smo dobili res zdravo prehrano. Bojim se, da odgovor ni pritrdilen. Od marsikaterega dijaka vem, da dobijo sila zabavne mešanice hrane. En dan je na jedilniku hrenovka z mesno solato, drug dan velik krožnik solate iz testenin in majoneze, spet tretji dan ocvrt krompirček ... Priznam, da imam raje lačne dijake ali pa dijake, ki jedo sendviče, kakor posameznike, ki zagotavljajo velik delež energijskih potreb z vnosom majoneze, masti in drugih (ne)zdravih reči.

Prenos znanja v gospodarstvo

V Sloveniji so študijski programi še zmeraj pretežno teoretični, premalo pa je prakse, ki si je želijo več tako delodajalci kot akademska mladina pri iskanju prve zaposlitve. Bolonjski sistem sicer predvideva večji obseg strokovne prakse ob študiju, vendar imajo mladi predvsem iz družboslovnih smeri težave pri zagotavljanju le-te.

JASMINA ANTONIJEVIČ

Študenti naravoslovnih smeri imajo s tem manj težav, saj jih je na trgu dela manj, prakse pa so bolj organizirane, saj imata od njih koristi obe strani. Študent pridobi vsaj nekaj potrebnih izkušenj za večjo kompetentnost na trgu, delodajalec pa spozna potencialne sodelavce, njihovo delo in pridobi novo znanje z veliko nižjimi stroški, kot bi sicer. Z namenom, da bi se gospodarstvo čim bolj povežalo s šolstvom, so univerze pri nas že ustanovile karierne centre, ki študen-

morskem ima kot edina slovenska univerza svet zaupnikov, v katerem sedijo vsi pomembnejši primorski gospodarstveniki, ki svetujejo pri razvoju mehanizmov za sodelovanje z gospodarstvom in sodelujejo pri načrtovanju izobraževalnega in raziskovalnega procesa. Kot rezultat tega sodelovanja so nastali Univerzitetni razvojni center in inkubator Primorske (UIP), Konzorcij za tehnično in naravoslovno izobraževanje na Primorskem, Študentski sklad ter Karierni center UP. Študenti lahko prek UIP sodelujejo pri projektih s primorskimi in drugimi slovenskimi

podjetij. Karierni center deluje na Ekonomsko-poslovni fakulteti in je povezan s 60 podjetji iz RS, pa tudi iz Nemčije, Avstrije in Švice in omogoča stik študentov s podjetji, psihološko svetovanje in usposabljanje na področjih, ki so pomembna za zaposlitev in delo. Več podobnih centrov pa se še ustanavlja. Podjetja nimajo tipičnega profila, gre za podjetja, ki iščejo kader »manager/ekonomist« različnih smeri, največ je bank in revizijskih hiš. Še zlasti veliko je zanimanje za študente in diplomante s področja tehnike, kjer se že med študijem zaposli precej študentov. Univerza sodeluje tudi z Zavodom RS za zaposlovanje, Štatersko gospodarsko zbornico, Centrom razvoja človeških virov in drugimi pristojnimi institucijami ter na tak način poskuša ponuditi mladim ustrezno informiranost o kadrovske potrebah in zaposlitvenih možnostih. Koristno bi bilo, če bi se delodajalci povezali z univerzami že od začetka, torej pri sestavljanju študijskih programov, tako da bi se študenti čim bolj ciljno izobraževali in bili posledično tudi bolj motivirani za učenje. Verjamem, da bi se tako tudi skrajšalo obdobje trajanja študija. Kadrovske štipendije sicer pomagajo pri tem, a jih je še zmeraj premalo, ponovno pa imajo študentje naravoslovnih ved veliko večjo izbiro. Študenti s tem dobijo priložnost

za kasnejšo zaposlitev, delovne izkušnje, novo znanje in širijo svojo mrežo. ■

PODLUPO

Po mnenju ministra za razvoj dr. Žige Turka mora biti prenos znanja v gospodarstvo ciljno naravnano, kar pomeni, da mora država spodbujati tiste tehnološke projekte, katerih pobuda prihaja iz gospodarstva. Meni, da bi po vzoru tujih držav tudi pri nas morali imeti okrog deset univerz, saj bi bila večja konkurenca in zato bi za uspešnost morale ponuditi več znanja. Pravi, da je zato potrebno z davčnimi olajšavami spodbuditi prav gospodarstvo, da sofinancira univerzitetne centre. Po drugi strani se morajo podjetja zavedati, da bodo morda morali kader vzgajati sami. To se kaže na primer v kariernih sejmih, kjer se pa pri nas žal podjetja velikokrat le promovirajo, so sama sebi namen. Tudi tukaj bi se lahko zgledovali po tujih državah, kjer je delodajalec na sejmih neprimerno več, tja pa pridejo z resnim namenom pridobiti zase najboljši kader, zato iskalci zaposlitve tja pridejo dobro pripravljeni.

Bolonjski sistem sicer predvideva večji obseg strokovne prakse ob študiju, vendar imajo mladi predvsem iz družboslovnih smeri težave pri zagotavljanju le-te.

tom nudijo podporo že v času študija, pa tudi kasneje pri iskanju zaposlitve. Univerza v Ljubljani ima tak center od januarja letos. Organizirali so delavnice na teme o zaposlitvi, izbiranju kariere, vstopu na trg dela in praktičnih napotkih v novem življenjskem obdobju. Prav tako objavljajo in promovirajo razpise za pridobitev štipendij za praktično usposabljanje v tujini. Univerza na Pri-

podjetij z različnih gospodarskih panog, kot so Cimos, Luka Koper, Adriatic Slovenica, Hidria, Istrabenz, KD Group in Mobitel. Sodelujejo pa tudi z manjšimi razvojnimi podjetji, kot sta Harpha Sea, Istra Avto. Univerza v Mariboru enotne baze podjetij nima, imajo pa jih posamezne fakultete. Samo baza Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko na primer vključuje okoli 500

Psihoanaliza v medijih

Danes je velika večina feministk mnenja, da lahko menjamo spolne vloge. Antiesencialisti pa menijo, da te spremembe ne bodo le kratkega veka, kot je to bilo v času nekdanjih socialističnih držav, ko so ženske prevzemale moške vloge, moški pa deloma tudi ženske.

FRANJA PIŽMOHT

Kljub današnji emancipaciji nežnejšega spola in menjavi spolnih vlog je seksizem še vedno problem, četudi smo priča družbenim spremembam. Navedeno prav gotovo potrjuje tista stališča, ki zagovarjajo tezo, da neenakost med spoloma ni samo kulturno pridobljena in da je pri tem potrebno izhajati iz podlag, ki oblikujejo spolno identiteto.

Na podlagi esencialističnih videnj in medijskih študij, ki so jih opravljali v 60. letih minulega stoletja, se je oblikovala esencialistična kritika kot zgodovinsko prva oblika ženskega proučevanja medijev. Ta zahteva enakost namesto podrejanja v odnosu do patriarhalnega simbolnega reda, ki nam v 19. stoletju postreže z domačijskim feminizmom in idejo, da so ženske moralno superiorne. Pripelje do »moralno« manj sporne zahteve po enakosti na delovnem področju in političnem parketu. Medijski kritiki v okviru esenci-

alističnega feminizma razvijejo analizo medijskih vsebin na kvantitativen (štetje ženskih likov), kvalitativen (vsebinska obravnava) in komparativen (primerjava realnega sveta s fikcijo v medijih) način. Analize so pokazale, da so tipične ženske vloge fatalke, boginje, zapeljivke, sirene in tudi kurtizane, čarovnice in mošče. Kar širok nabor, torej. Med 50. in 80. leti mediji ženske predstavljajo kot »grožnjo« moškemu delu, kot destrukcijo, močno in sekundarno. Ženske so vedno tudi učiteljice in zdravnice, gospodinje imajo moža, karieristke pa so samske. Da bi izražale svoje želje in ideje? Kje pa! Ni govora! So ekonomsko nemočne, denarno odvisne od moških, a hkrati potrošnice. Tudi pred-althusserjansko-marxistični pristop se ukvarja s feministično obravnavo medijev. Ženske prav tako predstavlja kot potrošnice, skladno s potrebo medija, ki je predvsem dobičkonosno usmerjen.

Sporočilo: ženske so tiste, s katerimi se da manipulirati. Radikalni feminizem pa ženske obravnava kot avtonomne, ki se uresničujejo v skupnostnih in odnosih z drugimi ženskami.

Post-strukturalistični feminizem odklanja dihotomijo med moškim in ženskim kot metafizično ali biološko. Poudarek je na tem, da »sex« (spol kot biološka kategorija) ni isto kot »gender« (spol kot kulturna kategorija). Subjekt je konstruiran v patriarhalnem redu jezika (simbolno), ki žensko obravnava na način odsotnosti oziroma manka. Tu velja omeniti Lacanov »zrcalni stadij«, ko se otrok prvič vidi v ogledalu. Videnje svoje lastne podobe pripelje do tega, da se otrok začne zavedati matere kot objekta, ki je ločen od njega samega. Pri tem se lahko navežemo na pojem razcepljenega subjekta. Kot pravi Lacan: »Nikoli se ne vidim od tam, od koder me vi gledate.« Vse nam je posredovano

in preko medija smo posredovani tudi mi sami.

Spoznanje matere kot ločen subjekt je po Lacanu univerzalna izkušnja, ki je bistvena za to, da človek postane človek. Otroci zavzame pozicijo kot »spolno« bitje, vstopi v simbolni svet, kar pa je funkcija falosa. Falos ni biološka kategorija (penis), temveč psihoanalitična. Gre za imaginarno povezanost otroka z materjo. Za mater velja, da si ga želi. In ne zato, ker ga ima, temveč zato, ker ga nima. Zapleteno. In tukaj nas zgodba spet pripelje do manka. Označevalni sistemi so organizirani okrog falusa kot glavnega označevalca. Pomembno je, ali ga imaš ali pa ga nimaš. Freud trenutek, ko deček in deklica vidita, da sta različna, označi za travmatičnega. Znajdeta se vsak na svojem bregu. Kdo je bolj dominanten, prestižen? Lacan pravi, da lahko spolnost razumemo le v domeni simbolnega. Falos ima v razvoju človeške seksualnosti status nečesa, česar narava ne more pojasniti. Otroci torej prevzame svojo identiteto glede na falos. Ga ima ali pa ga nima. Morda smo ženske v medsebojnih odnosih z nasprotnim spolom prav zaradi tega tako zapletene. Tu se mi zastavlja vprašanje, kako lahko potem identiteto, ki si jo v ranem otroštvu sprejel glede na falos, kasneje spremeniš?

Avtorica spletnega dnevnika Valerie na svojem blogu v zapisu z naslovom »Monologi vagine« piše tako: »Jo pač imam. Ker sem jo dobila in ker me nihče ni vprašal, ali jo želim ali ne. Kdove, mogoče bi se odločila za penis. /.../ Upam si trditi, da se moški nasploh več in bolj ponosno pogovarjajo med seboj o svojih premoženjih.« Zapis mi da misliti. Očitno je imel Lacan prav, ko govori o faličnem označevalcu. L. Mulvey postavi tezo, da se kino, po mojem enako velja tudi za vsak drug medij, naslanja na to, da je gledalec v osnovi vojer, žensko telo postane fetiš, ki pomiri moški strah pred spolno razliko, kastracijo. V medijih smo verjetno zato priča moškim in ženskim pogledom, moškim in ženskim žanrom. Vesterni, vojni in avanturistični filmi za »penise« in melodrame za »vagine«. Avtomobili za moške, kremice za ženske. Zato torej ni nič čudnega, da ti lahko celo pokrov prestižnega jeklenega konjička pripoveduje – ti si pravi mačo. Očitno so v današnji družbi falosi krvavo potrebni. ■

Košarkarji v donosnih poslih

Slovenci so nasploh zelo cenjeni v košarkarskem svetu. Dosegli so raven, ko podpisujejo milijonske pogodbe, zanimanje zanje je veliko, saj so pravi čudež iz tako majhne dežele. Po plačah so prehiteli nogometaše, tako Zlatko Zahovič že nekaj časa ni najbogatejši domači športnik.

MILAN LAZAREVIĆ

Nova vloga je zame velika čast. Kot veste, sem prvi tujec na mestu prvega med enakimi, zato sem res srečen, ker mi zaupajo tako igralci kot tudi trenerji, strokovni štab in vodstvo kluba. Tako košarkarsko kot osebnostno se ne bom spremenil, saj to ni potrebno. Prav s svojo dosedanjo vlogo in tem, kar sem v Moskvi že naredil, sem si prislužil kapetanski trak, zato menim, da razlogov za spremembe ni,« je dejal Matjaž Smodiš, ko je prvič v zgodovini ruskega košarkarskega velikanu CSKA prejel kapetanski trak. Biti v takšnem kolektivu, ni majhna stvar, saj je dokaz, da Rusi znajo ceniti Smodiševa prizadevanja, njegovo nepopustljivost, profesionalnost.

Slovenci so nasploh zelo cenjeni v košarkarskem svetu. Dosegli so raven, ko podpisujejo milijonske pogodbe, zanimanje zanje je veliko, saj so pravi čudež iz tako majhne dežele. Po plačah so prehiteli nogometaše, tako Zlatko Zahovič že nekaj časa ni najbogatejši domači športnik. Šmarno goro, ki jo je leta 2002 hotel »kupiti« Srečku Katancu, zdaj lahko kupi tudi nekaj košarkarjev. O drugih dvo-ranskih športih, ki bi se lahko kosali s košarkarji, sploh ni treba zgubljati besed.

Več kupcev Šmarne gore

To poletje Sloveniji ni prineslo prvega nastopa na olimpijskih igrah, so pa mnogi podpisali donosne pogodbe. Boštjan Nachbar je zapustil ligo NBA in se preselil k drugemu ruskemu velikanu, Dinamu iz Moskve. »Ponudba je bila takšna, da je nisem mogel zavrniti,« je dejal Nachbar. Kako tudi ne, saj bo v treh sezonah bogatejši za devet milijonov evrov. Očitno je Rusija postala košarkarska Meka za donosne posle. Tamkajšnji oligarhi morda niso toliko bogati, kot je Roman Abramovič, vendar imajo dovolj denarja, da licitirajo pri nakupu igralcev. Cena je tudi višja, ker se človek težko odloči za hladno Rusijo. Zato pa denar ogreje še tiste, ki so v negotovosti. Primož Brezec je našel rešitev v

Rusi so znali nagraditi nepopustljivost Matjaža Smodiša.

Rimu, pri Lottomatici bo letno prejemal 800 tisoč evrov, zraven pa še kakšno premijo. Njegov soigralec Sani Bečirovič jih bo prejel 200 tisoč več. Jaka Lakovič je ostal pri Barceloni za 900 tisoč evrov, Smodiš se je približal letni plači v višini treh milijonov dolarjev. Številke za Evropo, da te kap. Če je Radoslav Nesterović s šestletno pogodbo, ki jo je podpisal s San Antoniem, nato jo izpolnjeval v Torontu, zdaj v Indiani, prejel 48 milijonov dolarjev, obstaja možnost, da kmalu ne bo več rekorder. Dolar v primerjavi z evrom stoji slabo, sam pa že ni več v letih, ko bi lahko podpisal donosnejše. Beno Udrih se je s Sacramentom dogovoril za petletno sodelovanje, ki mu bo nanese 33 milijon

nov dolarjev. Saša Vujačić je pri Lakersih iztržil pet milijonov dolarjev na leto. Nova zvezda je Goran Dragić, osmi Slovenec, ki je prišel v najmočnejšo ligo na svetu. Ta mladenič, star komaj 21 let, je podpisal štiriletno pogodbo s Phoenixom. Navrgla mu bo deset milijonov ameriških zencev. »Navdušen sem. Uresničile so se mi otroške sanje. Za to, da sem si izbral mesto v tako cenjenem klubu lige NBA, sem garal vse življenje. A zdaj dela še daleč ni konec, saj bom treniral še več in še bolje. Moja glavna želja je, da se bom dobro vključil v ekipo in čim bolj pomagal novim soigralcem. Hočem dokazati, da me moji novi delodajalci niso izbrali kar tako,« pravi Ljubljčan, ki se je v za-

dnjih dveh letih na evropskih prizoriščih izkazal, zdaj pa se zaveda, kaj ga čaka. Strokovnjaki pravijo, da bo moral najprej dobiti kakšen kilogram več. Tam je konkurenca neizprosna. Domačinov, ki igrajo na podobnem položaju, kot je Goran, je veliko. Čakajo vsak trenutek, da bi vskočili v moštvo lige NBA.

Domača realnost

Tako je pri naših košarkarskih zvezdnikih, drugačna situacija pa je doma. Union Olimpija se počasi pobira, skuša ostati enakovreden tekmeč drugim evropskim velikanom. Položaj z reprezentanco se ni spremenil. Selektor je še vedno Aleš Pipan, saj je predsednik zveze Dušan Šešok dejal, da bodo odločali ob koncu leta. Pipan je v intervjuju za slovenski dnevnik dejal, da reprezentančna zgodba zanj še ni končana. Jasno, saj ni dal odstopne izjave po porazu na kvalifikacijah za Peking, čeprav so ga mnogi pozivali, naj odstopi. V zgod-

To poletje Sloveniji ni prineslo prvega nastopa na olimpijskih igrah, so pa mnogi podpisali donosne pogodbe.

bo okoli selektorja se je vpletlo veliko poznavalcev in zaskrbljenih za bodočnost slovenske reprezentančne košarke. Pipan je kot prvi naredil določeno kontinuiteto rezultatov, vendar reprezentanca ni pokazala vsega, kar zna. Sam pravi, da se reprezentanca gradi na daljši rok in šele potem bo možen boj za kolajne. Glede na minulo poletje je prišlo do razgradnje. Nekateri niso hoteli igrati iz različnih razlogov, nastala je prava mala vojna, kdo ima prav. Pred dnevi se je celo v debato vključil zdaj že bivši igralec Boris Gorenc, ki je jasno in glasno dejal, da zvezi zameri, ker v vseh teh letih ni izbirala pravih selektorjev. »Tega jim ne bom nikoli odpustil,« je še dejal.

Varčevalna politika

In kako najti ravnovesje? Zdaj že bivši direktor reprezentanc Tone Krump ni bil dorekel nalogi, ki bi jo moral opravljati. Težko je pričakovati, da bo Matej Avanzo kot njegov naslednik uspešnejši, saj vendarle izhaja iz novinarskih vrst. Takšna vloga, ko je treba opraviti številne konzultacije s kandidati, je zahtevna. V bistvu bi potrebovali kašno zvoneče ime, ki se spozna na psihologijo košarkarjev. Konkreten razgovor prinese rezultat, tako pa igrice gluhih telefonov ne prinesejo nič dobrega. Pred Slovenijo je evropsko prvenstvo na Poljskem prihodnje leto. Žreb skupin je 8. novembra, na tem prvenstvu pa si je treba zagotoviti vozovnico za svetovno prvenstvo 2010. Tuji strokovnjaki se čudijo, kako je možno, da ima tako majhna dežela toliko dobrih košarkarjev, reprezentanca pa ne more doseči odmevnejšega rezultata. Eden izmed problemov tiči v restriktivni politiki zveze, ki ni pripravljena odšteti veliko denarja za selektorja. Po nekaterih podatkih največ 50.000 evrov na leto. Slišati je še, da si vodstvo želi predvsem slovenskega strokovnjaka, čeprav pa ne želijo komentirati, zakaj so v preteklih letih bili v stiku z nekaterimi tujimi trenerji s prostorov bivše skupne države. Znesek je prav tako vprašljiv, ker bi se gotovo našel kakšen sponzor, da bi pokril stroške kalibra, kot sta Željimir Obradović ali Jasmin Repeša. Takšna poteza bi lahko odmevala, čeprav je šport nepredvidljiv. Zvoneče ime še ne pomeni gotovega rezultata, zanj se je treba potruditi. Kot bi se pri zvezi držali zapečkarstva, se zapirali v lastne vrtičke. Takšne poteze ne vodijo nikamor naprej, kvečjemu nazaj.

Vrnitev v najbolj nogometno mesto v Sloveniji je vsekakor pomemben korak pri graditvi kulta reprezentance. Dolgo so veljale polemike o tem, da ima Maribor rad samo vijolično barvo, da je reprezentanca odveč in da je treba igrati zgolj v Ljubljani.

Do pravljice je še daleč

Nogometna Slovenija doživlja novo prebujanje. Čeprav so se kvalifikacije za svetovno prvenstvo komaj začele, je zanimanje za slovensko nogometno reprezentanco izjemno. Spominja na čase, ko so se Slovenci borili za evropsko in svetovno prvenstvo s takratno zlato generacijo. »Krivca« za takšno stanje sta dva. Prvi je gotovo selektor Matjaž Kek, drugi pa selitev na prvi pravi slovenski nogometni stadion – Ljudski vrt. Izbor Keka za selektorja se je mnogim zdel sporen, saj naj bi bil »premajhen« za vodenje velikega projekta, kot je reprezentanca. Kek na kritike ni odgovarjal, ampak je sestavljal nogometno celoto. Dela je še veliko, a vsaj za začetek je pokazal, da je na dobri poti. Zbral je mlade igralce, ki so sposobni odgovoriti zahtevam sodobnega nogometa. Slovenija je v zadnjih štirih letih padala na svetovni lestvici, zadnje kvalifikacije za svetovno in evropsko prvenstvo so se končale s slabim izkupičkom. Zdaj je čas za nov vzpon, saj je nižje skorajda nemogoče iti. V zadnjem razredu so Liechtenstein, Andora in San Marino, a od njih so vseeno boljši. Vrnitev v najbolj nogometno mesto v Sloveniji je vsekakor pomemben korak pri graditvi kulta reprezentance. Dolgo so veljale polemike o tem, da ima Maribor rad samo vijolično barvo, da je reprezentanca odveč in da je treba igrati zgolj v Ljubljani. No, stadiona v Ljubljani še ni, celjska Arena kot začasna rešitev ni povsem upravičila zaupanja. Prelom v devetih letih, odkar je reprezentanca nazadnje v Mariboru gostovala, se je zgodil s prenovo Ljudskega vrta. Slovenija se končno lahko pohvali, da ima stadion z evropski-

mi standardi, stadion s celovito podobo in udobjem za gledalce. Da je videz nogometne arene, akustika je pravšnja. Zato ni čudno, da so vstopnice za kvalifikacijsko tekmo s Severno Irsko pošle že 18 dni pred tekmo. Na veliko zanimanje je gotovo vplival dober start naših, ampak ni vseeno, na kakšnem objektu spremljaš dogodek. Udobje arene nudi drugačne razsežnosti. Adrenalin je na višku, množica vsrka posameznika, da ta postane del nogometne zgodbe. Do zdaj so gledalci takšne dogodke spremljali le na televizijskih zaslonih, zdaj pa jim ni žal odšteti kakšen evro več, da so del spektakla. V takšnem ozračju je tudi nogometašem lažje. Občinstvo lahko bistveno dvigne samozavest. Ko ti ne gre, te publika dvigne. To so priznali vsi reprezentanti že po tekmi s Slovaško. Tisti, ki igrajo v velikih ligah, kot sta denimo Robert Koren v Angliji in Miliwoje Novaković v Nemčiji, vedo, kaj pomeni spektakel. In takšnega imajo zdaj doma. To še ni začetek nogometne pravljice. Kvalifikacije so dolge in nepredvidljive. Slovenija je v skupini s štirimi reprezentanci, ki so na svetovni lestvici višje uvrščene. A to ni razlog, da bi proti favoritom igrali enakovredno. Slovenska realnost je, da bo še naprej največ članov reprezentance prihajalo iz tujine, saj je domači klubski nogomet preslab, da bi nudil ustrezne rešitve za določena igralna mesta. Klubi v zadnjih letih hitro izpadejo iz evropskih tekmovanj. Uspeh je, če se na evropskih zelenicah preživi še v mesecu avgustu. Ni kluba, ki bi prišel vsaj v septembrski prvi krog pokala Uefa in kandidiral za ligaški del tega tekmovanja, če je tekmovanje za

ligo prvakov premočno. Doma je premalo kvalitetnih tekem, iz katerih bi se našli ustrezni kandidati za reprezentanco. Zato je logično, da selektor Kek najprej pogleda, kako je z našimi na tujem. Največji optimisti, predvsem iz najbolj nogometnega mesta, bi v tej izbrani vrsti sicer radi videli koga iz NK Maribor, a realno nihče ne more resneje konkurirati zdajšnji zasedbi. Maribor v mladinskih selekcijah prevladuje, težava pa nastane pri prehodu v člansko vrsto. Tam se mnogi izgubijo, ker nimajo pravih ljudi ob sebi, da bi jih usmerili, jim nudili ustrezno pomoč pri premoščanju težav. Prepuščeni so sami sebi, iz množice uspe le kakšnemu, večina pa jih potem gre v manjše ali pa nižjeligaške klube. Le tako lahko razumemo številne nakupe igralcev s Primorske minulo pomlad in poletje. Saj tam ne delajo nič boljše kot v Mariboru, je pa po vsej verjetnosti pristočno nezaupanje v lastni kader pod pritiskom rezultatov. Težko je dočkati generacijo iz lastnih vrst, da bi dozorela, čez čas dosegala rezultate in z igro navdušila občinstvo, ko pa se je treba boriti za najvišja mesta v domačem nogometu. Preboj na evropska tekmovanja je cilj kluba še od osamosvojitve. V takšnem okolju je težko pričakovati, da bo klub prizaneseel domačim kadrom. Gre za konkurenco, kdor preživi, bo ostal. Težko je tudi predvideti reakcijo občinstva, če bi se na zelenici pojavila enajsterica samih domačih fantov, moštvo pa bi se borilo za obstanek. Nekateri bi to sprejeli z odobravanjem, saj vendarle gre za proces ustvarjanja moštva. Hkrati pa bi se našli kritiki, ki vselej pričakujejo, da je Maribor prvi. Vsem je le težko ugoditi.

Michelangelo Antonioni

Ali gledalec filma občuti kaj nadčutnega, kaj večnega ali edinstvenega? Se, ko gledamo umetniški film, podamo na pot odkrivanja določenih vrednosti, navsezadnje tudi svojih? Vsekakor. Gledalec umetniškega filma namreč z ogledom filma vzpostavi odnos z avtorjem dela, ki si ga je ogledal, kar bomo poskusili pojasniti, poleg tega pa bomo na kratko spoznali Michelangela Antonionija.

ALJAŽ SELINŠEK

Tako torej podobno kot pri uzrtju slikarjeve ali kiparjeve umetnine tudi tukaj gledalec prejme določene kvalitete oziroma odlike ali lastnosti filma, ki slednjega naredijo za to, kar je.

Torej, kar je pomembno, je zavesti se resnosti in umetniške vrednosti umetniškega filma kot takega, preden se lotimo njegovega ogleda. Vsekakor bomo od filma odnesli več, če se ga bomo lotili pripravljeni. Enako je pri umetninah slikarskih in drugih umetnikov, kjer se nihče ne bo podal na ogled Van Goghove galerije v Amsterdamu »nepripravljen«, oziroma če se bo, v njej ne bo tako užival, kot bi lahko. Tukaj ne govorimo o ljudeh, ki so že po naravi naravnani na občudovanje lepega, resničnega. Le-ti seveda ne bodo imeli problemov soočiti se z umetniškimi vrednostmi, saj ko bodo le-to opazili, bo njihov čut pripravljen slednje rezimirati. Skratka, pomembno je razumeti, da umetniški film ni niti najmanj podoben komercialnemu, ki bo povprečnega gledalca zabaval oziroma mu nudil neke vrste zabavo. In ljudje se napačno velikokrat lotijo ogleda umetniškega filma prav s tem odnosom, česar posledica je ne-živanje ob njem, z rečenicami, kot so »ta film je brezvezen« ali pa »kdaj se bo sploh kaj zgodilo?« in podobno. Tako jim uide tisti umetniško pomemben del, ki film naredi za takšnega, kot je, in ga zabeleži v svojstven del zgodovine. Torej, ogleda filma se poskusimo lotiti resno, brez povezav s komercialno kinematografijo, kjer pričakujemo zabavo. Seveda nas umetniški film prav tako lahko zabava, ampak to bomo poskušali pojasniti kdaj drugič.

Sedaj pa si pogledajmo še enega pomembnega predstavnika umetniške filmske produkcije, to je Michelangela Antonionija. Gre za italijanskega filmskega ustvarjalca, za katerega velja, da je delal filme

s kompleksno formo. Pomeni, da je velikokrat v njih postavljaj težka vprašanja, na katere pa načeloma ni odgovoril. Sploh lahko nanje odgovorimo? Naslednja velika značilnost njegovih del pa je zgodba, ki načeloma ni zaporedno oblikovana oziroma nima konkretne konsistentnosti, saj avtorja bolj zanima abstraktnost. Konkretno, ra-

kokrat v iskanju resnice ne zmaga, so poraženi in tako odtavajo ali celo umrejo. Skratka, njegovi filmi ostajajo enigmatični, namreč v njih je glavna tema protagonistovo »izginotje«, se pravi neke vrste odtavanje, odsotnost in podobno. Kot rečeno, raziskoval je notranja stanja in čustva protagonistov, kar se pokaže že pri prvem njegovem

V delu z naslovom I Vinti (1953), ki govori o treh zgodbah, torej V Parizu, Rimu in Londonu, je uporabil »neodvisno gibanje kamere« in je postavil troje umorov na trdna tla, pomeni tla, kjer gledalec ne more najti morilčevih motivov za umor. V delu Tentato Suicidio pa je prikazal poskuse samomorov, kjer je zgodba vsakdan povprečnega človeka popolnoma analizirana. Podobno tematiko je predstavil v delu Le Amiche (The Girlfriends, 1955), v katerem gre za dve vzporedni zgodbi, ki govorita o travmah dveh žensk, od katerih se ena vrača v neprijetno preteklost, druga pa ne more videti svoje »uspešne« prihodnosti. Nadalje bomo omenili najverjetneje avtorjevo najpomembnejše obdobje, ko je ustvaril tri oziroma štiri filme. Nekateri pravijo, da gre za trilogijo oziroma celo tetralogijo, če vključimo še četrti film. Gre za filme z naslovi Laventura (The Adventure, 1961), La Notte (The Night, 1961), Leclisse (The Eclipse, 1962) in pa Il Deserto rosso (Red Desert, 1962). Za slednje jih označujejo zaradi podobnosti stila, teme, socialnega okolja, zgodbe in protagonistov. V vseh delih se med drugim pojavlja tudi nepozabljiva Monica Vitti. S temi filmi je avtor tudi, če lahko rečemo, zaslovel in tako postal privlačen za filmske kritike. Rečemo pa lahko, da je glavna tema tetralogije zanimanje za abstraktnost prostora, kjer občutimo pristnost pokrajine, ki je izražena z dolgimi, tavajočimi kadri, ki bodo kasneje prisotni tudi v najbolj komercialno uspešnem filmu, monumentalnem delu, z naslovom Blow up (1966). Drugače pa je Il Deserto rosso njegov prvi barvni film, v katerem še bolj raziskuje abstraktnost prostora, ki je v tem primeru toliko bolj barvita. Za film Zabrieskie Point (1970) pa je rekel, da je film o Ameriki in vsebuje sceno masovnega seksualnega dejanja v puščavi. Slednji oris avtorjeve filmografije ni niti najmanj popoln, saj vsebuje le njegova odstopajoča dela. ■

Prizor s snemanja filma The Eclipse z Monico Vitti in Alainom Delonom ter Antonionijem.

je govori npr. o duševnem stanju določenega protagonista v določenem trenutku, kot da bi zvesto spremljal potek ali formo zgodbe. Nadalje, njegovi protagonisti veli-

velikem delu Cronaca di un Amore (Story of a Love Affair, 1950), v katerem za slednje uporabi mobilnost kamere in nenazadnje tudi dolge posnetke protagonistov.

Bančni rop
(The bank job, 2008)
Od 9.10.

Če hočete opraviti enega največjih ropov v zgodovini in ostati na svobodi, ga morate storiti v sodelovanju z oblastjo. Država mora biti pripravljena oropati samo sebe! Ker pa tega seveda uradno ne sme storiti, potrebuje pač nekaj lokalnih kriminalcev. Če ste med njenimi izbranci vi, je tako, kot da bi zadel na loteriji. Leta 1971 je v Londonu na takšni loteriji zadel prodajalec avtomobilov in občasni lokalni ropar Terry Leather (Jason Statham). Oblast, natančneje britanska varnostna služba, želi, da oropa banko na ulici Baker. V trezorju banke ima namreč Michael X (Peter De Jersey), angleška replika Malcolma X, skrite delikatne fotografije nekoga iz kraljeve družine, s katerimi izsiljuje oblast in se izmika zaporu. Terry seveda ne ve, da ropa banko zaradi omenjenih fotografij, saj mu lepota Martine Love (Saffron Burrows), ki sodeluje oziroma spi z varnostno službo, tega ne pove. Terry, ki naivno misli, da mu je država pač dovolila oropati banko, se s skupino prijateljev odpravi ropat bankin trezor, v katerem so skrite skrivnosti, pred katerimi ni varen nihče. Ko je bančni ropar še najmanjši kriminalec. (+3)

Zadetki: Ananas ekspres
(Pineapple Express, 2008)
Od 16.10.

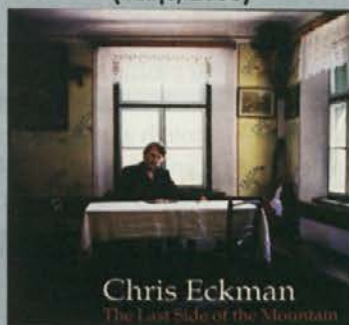
Za vse v tem filmu je kriva najnovejša in najboljša vrsta trave, imenovana ananas ekspres. Dale Denton (Seth Rogen) je zasvojen izstavljač pozivov na sodišče, ki živi ležerno življenje, se zadeva s travo in hodi z najstniškim dekletom. Njegovo življenje se zaplete, ko mu lokalni diler Saul Liver (James Franco) ponudi ananas ekspres. Ko želi dostaviti poziv na sodišče največjemu dilerju v mestu Tedu Jonesu (Gary Cole), je priča umoru, ko slednji skupaj s policistko ubije nekega Azijca. Ker je Dale močno zadet, se nekajkrat z avtom prej zaleti, kot spelje in morilca opozori nase. Za sabo nič hudega sluteč pusti ostanek džointa z ananas ekspresom. Dale se v strahu zateče kam drugam kot k svojemu dilerju. Vendar pa Ted seveda pozna vse dilerje, ki jim je dostavil to drogo. Zanka okoli Dalea in Saula se manjša. Paradoks je sledeč. Bolj kot sta zadeta, več sledi puščata za sabo. Hkrati pa ker sta konstantno zadeta, nenehno spreminjata svoj načrt in se uspešno izmikata svojim rabljem. A konec je neizbežen, vsaka droga ima namreč svoj konec. Njuni življenji namreč že predolgo stagnirata. Prevelika doza. (3)

Prizor iz filma Bančni rop

The Last Side Of The Mountain

(Sanje, 2008)

CHRIS ECKMAN

Američan iz meke grunga, Seattle, je v slovenski prestolnici našel ustvarjalni azil. Z angleškim prevodom in uglasbitvijo pesmi enega večjih slovenskih pesnikov, Daneta Zajca, se je zahvalil temu kulturnemu prostoru za zavetišče. Še več, oddolžil se je za navdih. Dane Zajce pa še bolj mirno počiva v večnosti. Univerzalnost njegove poezije je skozi Eckmanovo interpretacijo še otipljivejša in brezmejna.

Synopticon

(Buba, 2008)

ALTERRA

Bolj projekt kot pa resen bend iz Ljubljanske kotline ponuja potovanja v svet vokalnoinstrumentalne godbe, ki ne prikrija časov, v katerih so se tile možje kalili. Eni slišijo križanca Kraftwerk in Depeche Mode, na plano pa silili plesna resnobnost Yello in moška seksapilnost Laibach. Potrebo po družbeno-angažiranem naboju preplavijo elektro ritmi, ki atmosfersko delujejo kot nenevarno ozadje v filmu.

Bulbul 6

(Exile on Mainstream Records, 2008)

BULBUL

Eklektični časi zahtevajo prilagodljivost in iznajdljivost. Originalnost je postala postranska in nepomembna. Za vsakogar po nekaj je zadnja, splošno uveljavljena formula. Z njo se srečujemo tudi pri avstrijskih sosedih, ki so dobro premleli alter-rockovsko zgodovino, vzeli iz nje drobtinice in skovali svojo razgibano godbo, ki ji manjka ega. Produkt aktualnega časa brez ideje in nešteti obrazov.

Kompilacija

(Shoto klub Izola, 2008)

OBALNA PAŠETA 2008

Daleč od javne televizije in ne blizu kakšnemu lokalnemu kanalu, na zahodnem obrobju Slovenije, na obali našega velikega morja stoji kulturna bajta, ki so jo mestni veljaki in tečni inšpektorji (začasno) zaprli za javnost. Da upanje ni izgubljeno, potrjuje kompilacija primorskih skupin. Od metala do indie rocka, od hard cora do industriala! Več kot informativno. Opozorilo, da je prihodnost v sožitju!

LJUBLJANA

2. SLOVENSKI MEDNARODNI FESTIVAL FLAMENCA – SIFF 2008, Cankarjev dom, od 18. do 22. oktobra: slavnostno odprtje festivala bo 18. oktobra ob 20. uri, kjer bodo prisotni Anže Palca in New Flamenco Orchestra s posebno gostjo Anjo Bukovec. Ostale dni si boste lahko ogledali in prisluhnili literarnemu večeru z Andražem Poličem, ki se bo predstavil z Nedeljskim Duen-dem, Flamenko šov Antonia Andradeja: Noches de Amor, večer mladih flamenkosov, zadnji dan

festivala pa bo sledil večer tradicionalnega flamenka, kjer bo nastopila Emilia Mayo s skupino.

Koncert JURE PUKL HIGH INTERACTION GROUP, Cankarjev dom, 21. oktober ob 20.30 uri: Jure Pukl se predstavlja z novo zasedbo in v New Yorku posnetim gradivom. Glasba temelji na harmonski in ritmični kompleksnosti, odprtih oblikah in velikem medsebojnem sodelovanju med glasbeniki.

Gledališka predstava TOK-TOK!, Cankarjev dom, 21. oktober ob 20. uri: v predstavi se bosta izkušena igralca, improvizatorja in klovna Alenka Marinič in Tomaž Lapajne poigravala z ljubeznijo v vseh njenih razsežnostih in obdelovala vsakdanje življenjske teme. Gostujoči finski glasbenik Hannu Risku pa bo dogodek začel z glasbeno spremljavo v živo.

Razstava FOTONIČNI TRENUTKI (PHOTONIC MOMENTS) v okviru 3. festivala Mesec fotografije, Cankarjev dom, od 22. oktobra do 16. novembra: uradni začetek festivala z razstavo pomeni vsakoletni pregled sodobne fotografske ustvarjalnosti z območja vzhodne in jugovzhodne Evrope. Tokrat na razstavi sodelujejo avtorji iz sedmih držav.

Koncert CHRIS ECKMAN, Cankarjev dom, 28. oktober ob 20.30 uri: Chris Eckman bo predstavil glasbo s svojega novega albuma The Last Si-

de of the Mountain, ki prinaša enajst angleških prevodov del slovenskega pesnika Daneta Zajca. Poleg pesmi z novega albuma bo na koncertu možno slišati tudi uspešnice njegove skupine Walkabouts in druge skladbe z njegovih samostojnih albumov.

Koncert ROKIA TRAORE, Cankarjev dom, 2. november ob 20.15 uri: afro princesa, ki je prišla

prvič v Ljubljano pred desetimi leti in leto ali dve kasneje postala največja zvezdnica Afrike, se po nekaj letih odmora vrača z novim albumom in obnovljeno zasedbo.

Koncert MONICA SALMASO TRIO, Cankarjev dom, 4. november ob 20.30 uri: Monica Salmaso, ki velja za eno najboljših pevk v Braziliji, je v Ljubljani nastopila že dvakrat. Tokrat se bo prvič predstavila v triu.

Predstava KOT KAPLJA MORJA V USTA MOLKA, Cankarjev dom, 9. do 11. november: Avtorica in izvajalka Irena Tomažin v svoji najnovejši uprizoritvi nadaljuje raziskovanje glasu, ki ga je začela z imenitnim projektom (S)pozaba kaprice.

MARIBOR

ZBOR PRITOŽB, Europark, 25. oktober ob 17. uri in pred SNG Maribor, 25. oktober ob 18:30 uri: če želite na ves glas povedati, kar vas teži, se pridružite glasnemu pritoževanju pod umeetniškim vodstvom Marka Vezoviška in Jureta Ivanušiča.

Koncert SKATING TEENAGERS, THE STOPPING SMOKERS in L.T.D.M.S. – BUREK TOUR, Klub Mc Pekarna, 30. oktober ob 21. uri: tri skupine iz Belgije bodo potovale v Slovenijo od enega koncertnega prizorišča do drugega in s svojo glasbo zabavale množice.

Koncert TITO and TARANTULA, Klub Mc Pekarna, 6. november ob 22. uri: Tito Larriva je glasbenik in avtor filmske glasbe kot tudi igralec, ki je med drugim igral tudi v filmu Desperado. Skupina vas z eksperimentalnim rockom z mehiškim melosom popelje skozi mehiške puščave. Tribute koncert THE DOORS EXPERIENCE, Štuk, 8. november ob 22. uri: skupina ohranja spomin na Jima Morrisona in The Doors s poustvarjanjem njihovega legendarnega zvoka v živo in odrskega nastopa.

CERKNO

Koncert DEDU ZAPETAMI, bar Pr Gabrijelu, 31. oktober ob 22. uri: zasedbo Dedu Zapetami je ustanovil Milko Lazar, veteran slovenske jazzovske scene. S kvartetom se tokrat posveča jazz-rockovskemu muziciranju.

Koncert CHRIS ECKMAN z ŽIGO GOLOBOM in BLAŽEM CELARCEM, bar Pr Gabrijelu, 6. november ob 21. uri: po premierni predstavitvi v Cankarjevem domu bo Chris Eckman skupaj z glasbenikom igral glasbo s svojega novega albuma The Last Side of the Mountain in druge uspešnice.

MURSKA SOBOTA

Koncert CASPIAN in EMPHASIS, MIKK Murska Sobota, 24. oktober ob 21.30 uri: Caspian je rock skupina iz ZDA, v kateri nihče ne poje, ampak se izražajo le z glasbo. Zasedba Emphasis pa prihaja iz Čakovca in preigrava počasnejšo, večinom instrumentalno mešanico rocka in metala, mešanega z ambientalom in psihadelijo.

Koncert ZABRANJENO PUŠENJE, MIKK Murska Sobota, 31. oktober ob 21.30 uri: na noč čarovnic se boste lahko zabavali z legendarno skupino Zabranjeno pušenje iz Hrvaške.

Koncert MOVENKNOWLEDGEMENT, MIKK Murska Sobota, 8. november ob 21.30 uri: skupina izvira iz Novega mesta. V letu 2007 so izdali nov album Listen to Nebukadnezar, ki so ga uspešno promovirali tako doma kot tudi na tujem.

SLOVENSKE KONJICE

PATRIOTOV OKTOBERFEST, Prireditvena dvorana MC Patriot: v okviru Patriotovega oktoberfesta bodo 17. oktobra s pričetkom ob 21. uri potekale JESENSKE IGRE, 18. oktobra ob 21. uri bo KONJIŠKI JAM SESSION, 24. oktobra ob 20. uri organizirajo KOSTANJEV PIKNIK KŠDD in potem še 25. oktobra ob 21. uri BRUCOVANJE KŠDD 2008.

1. NAJDEMO PRIMEREN
SUBJEKT.

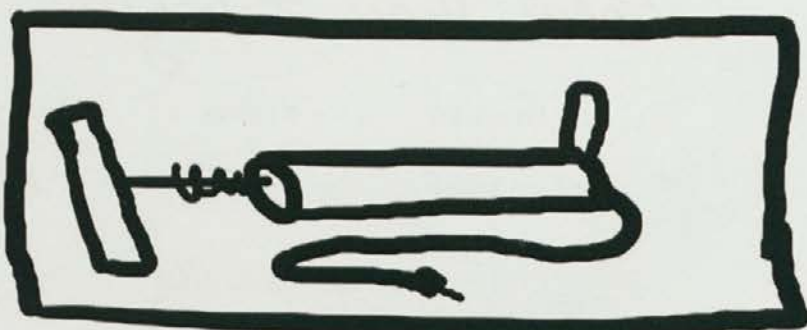
3. SKRBIIMO ZA
MIŠIČNO MASO.

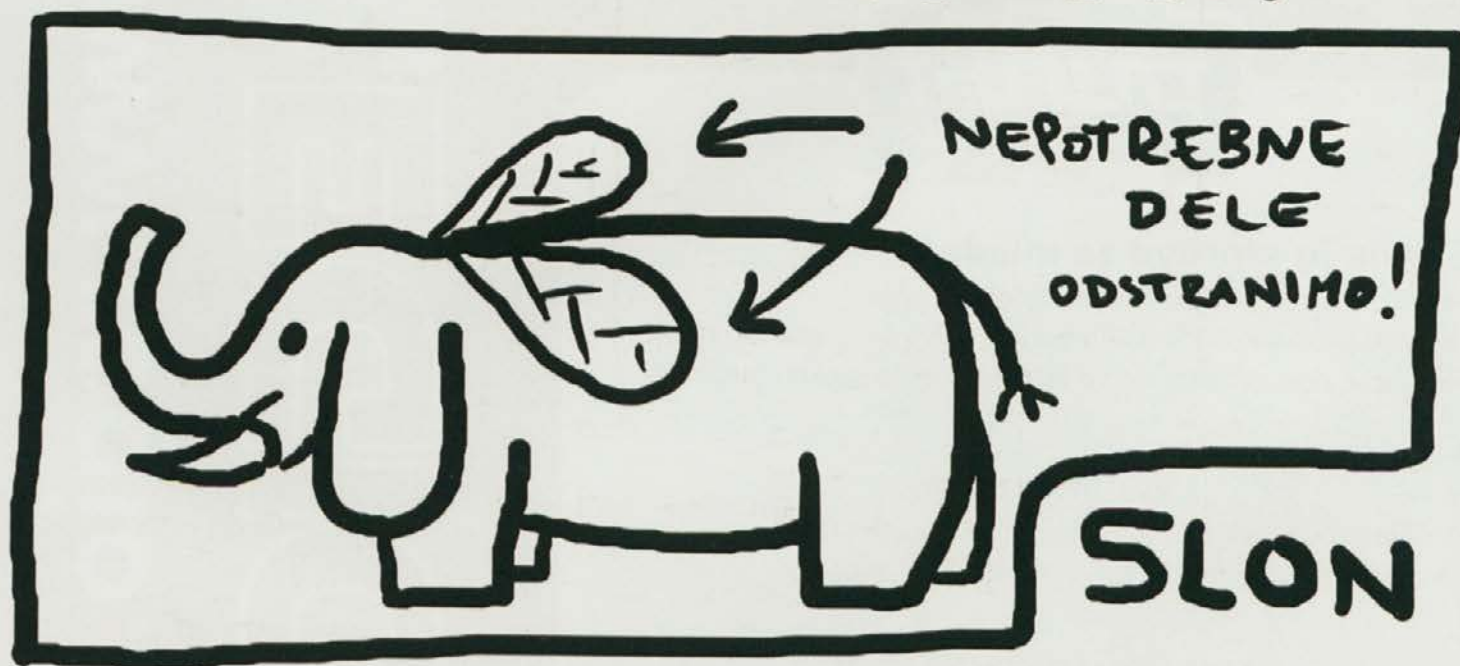
2. PREKOMERNO GA HRANIMO!

4. PO POTREBI
NAPIHNEMO...

... NA ŽELJENO
VELIKOST.

Referenca

izobraževalni servis

Jezikovni tečaji • Strokovna usposabljanja

Športni programi in zdravje • Izobraževanje za duhovno rast

Učenje in trg dela • Računalniško usposabljanje

NE ZAMUDI

07/49-02-400

www.referenca.eu

info@referenca.eu

Kavarna & klub Zvezda
Polet med Zvezde!

Brežice

Černelčeva 3
8250 Brežice

Krško

CKŽ 36
8270 Krško

Strežemo izvrstno kavo *illy*.
Privoščite si najboljšo!

ŽURVAHER

Servis in storitve za mlade:

Turistični aranžmaji, vse vrste fotokopiranja,
tiskanje, prodaja študentskih bonov, brezplačni dostop do
interneta, nakup vstopnic za koncerte, mladinske izkaznice

Agencije PUNKT:

Krško CKŽ 37, Krško, 07/49-05-480

Brežice Černelčeva 3, Brežice, 07/49-66-116

Sevnica Trg svobode 1, Sevnica, 07/81-44-355

www.punkt-on.net

Univerzitetna knjižnica Maribor

P 6710/3, 2008

120800088, 10

COBISS

UPINAZ-REGIO

www.regio.si